

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: «СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

ПІСЛЯ 2014 РОКУ»

Виконала: студентка

II року навчання ОР Магістр

групи МВ-2м

спеціальності: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Грицак Анастасія

Науковий керівник:

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин

Бойчук О.І.

Рецензент:

кандидат історичних наук,

професор кафедри міжнародних відносин

Гурак І.Ф.

Допущено до захисту

« ____ » _____ 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Теоретичне обґрунтування поняття стратегічного партнерства в контексті українсько-польських відносин	7
1.2. Історичні передумови та зміна геополітичного контексту співпраці після подій 2014 року	18
Висновки до Розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКО-БЕЗПЕКОВА ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ ТА УКРАЇНОЮ ПІСЛЯ 2014 РОКУ.....	29
2.1. Політико-дипломатичні ініціативи Польщі щодо підтримки України на міжнародній арені.....	29
2.2. Військова взаємодія між Польщею та Україною в контексті повномасштабного вторгнення Росії.....	37
Висновки до Розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВЗАЄМОДІЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ТА СУСПІЛЬНОМУ РІВНІ	54
3.1. Стратегічна еволюція торговельно-економічних відносин, енергетичної інтеграції та інфраструктурної розбудови між Польщею та Україною	54
3.2. Суспільно-гуманітарний вимір співробітництва між Польщею та Україною.....	65
3.3. Проблемні питання в двосторонніх відносинах.....	71
Висновки до Розділу 3	78
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	86
ДОДАТКИ	104
Додаток А. Торгово-економічні показники між Польщею та Україною.....	104
Додаток Б. Міграційні особливості у відносинах між Польщею та Україною	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Трансформація системи міжнародних відносин у Центрально-Східній Європі на початку XXI століття стала визначальним чинником перегляду зовнішньополітичних стратегій багатьох держав регіону. Проте жодна двостороння взаємодія не зазнала таких фундаментальних, динамічних та змістовних змін, як відносини між Україною та Республікою Польща після подій 2014 року.

Анексія Кримського півострова Російською Федерацією та початок збройної агресії на Донбасі зруйнували ілюзію безпеки, що панувала в Європі після закінчення Холодної війни. Для України цей період став екзистенційним викликом, який вимагав не лише мобілізації внутрішніх ресурсів, а й пошуку надійних союзників на міжнародній арені. У цьому контексті Польща, керуючись як історичною пам'яттю, так і прагматичним розумінням власної національної безпеки, взяла на себе роль ключового стратегічного партнера, «адвоката» українських інтересів в ЄС та НАТО, а також логістичного та гуманітарного хабу.

Стратегічне партнерство України та Польщі після 2014 року вийшло за межі декларативних заяв про «добросусідство» і набуло рис глибокої секторальної інтеграції. Якщо до 2013 року відносини характеризувалися певною асиметрією та зосередженням на історичних суперечностях, то Революція Гідності та подальша війна стали каталізатором переосмислення Варшавою ролі Києва як східного форпосту європейської безпеки. Згідно з доктриною Гедройця-Мерошевського, яка, хоч і була сформульована у минулому столітті, набула нового звучання, безпека Польщі на пряму залежить від збереження незалежності та суверенітету України.

Сьогодні, в умовах повномасштабного вторгнення, яке стало кульмінацією агресивної політики РФ, розпочатої у 2014 році, актуальність дослідження українсько-польських відносин набуває особливої ваги. Необхідно проаналізувати не лише успіхи (військово-технічне співробітництво, підтримка

біженців, енергетична диверсифікація), а й складні моменти (блокади кордону, «зернова криза», розбіжності у трактуванні історичних подій Волинської трагедії), щоб зрозуміти, наскільки стійким є цей союз перед обличчям гібридних загроз.

Важливим аспектом є інституціоналізація співпраці. Створення таких форматів, як Литовсько-польсько-українська бригада (LITPOLUKRBRIG) та Люблінський трикутник, свідчить про перехід від двосторонніх контактів до формування нових регіональних альянсів, здатних впливати на архітектуру безпеки всієї Європи. Польща стала для України не лише вікном у Європу, а й прикладом успішної євроатлантичної інтеграції, досвід якої є критично важливим для повоєнної відбудови української держави.

Водночас, динаміка відносин містить низку викликів. Економічна конкуренція на аграрному ринку ЄС та політизація історичної пам'яті залишаються тригерами, що можуть бути використані третіми сторонами для дестабілізації партнерства. Тому науковий аналіз еволюції співпраці після 2014 року дозволяє не лише підбити підсумки десятиліття, а й виробити рекомендації для уникнення криз у майбутньому. Розуміння природи цих відносин є ключем до побудови нової системи безпеки на континенті, де вісь Київ-Варшава може стати новим центром тяжіння.

Виходячи з цього, **метою роботи** є комплексний аналіз динаміки, основних напрямів та проблемних аспектів співпраці України та Польщі у період з 2014 року до сьогодні, а також визначення перспектив подальшого розвитку стратегічного партнерства.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі **завдання**:

- здійснити теоретичне обґрунтування поняття стратегічного партнерства в контексті українсько-польських відносин;
- охарактеризувати історичні передумови та зміну геополітичного контексту співпраці після подій 2014 року;
- проаналізувати політико-дипломатичний діалог та роль Польщі у підтримці євроінтеграційних прагнень України;

- дослідити розвиток військово-технічного співробітництва та взаємодію у сфері безпеки (зокрема, в рамках НАТО та формату «Рамштайн»);
- визначити особливості торговельно-економічних відносин, енергетичної співпраці та інфраструктурних проєктів;
- розкрити зміст гуманітарного співробітництва, феномену української міграції до Польщі та допомоги біженцям;
- виявити ключові проблемні питання двосторонніх відносин, зокрема у сфері історичної пам'яті та економічної конкуренції;

Теоретична основа дослідження. Проблематиці українсько-польських відносин присвячено широке коло праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед українських дослідників вагомий внесок у розробку теми зробили В. Горбач, С. Віднянський, Г. Перепелиця, В. Мадіссон, І. Тодоров, які аналізували геополітичний вимір партнерства. Питання історичної пам'яті та соціальних трансформацій ґрунтовно висвітлені у працях Я. Грицака, Г. Касьянова.

Польська історіографія та політологія представлена роботами таких авторів як П. Коваль, Я. Парис, А. Шептицький, М. Ціхоцький, К. Войціцький. Вони зосереджують увагу на ролі Польщі у східній політиці ЄС та безпекових аспектах співпраці з Україною. Також використано аналітичні доповіді Центру східних досліджень (OSW) та Українського інституту майбутнього, що дозволило оперувати актуальними емпіричними даними.

Нормативною базою дослідження є договірно-правова база двосторонніх відносин, зокрема Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво (1992 р.), спільні декларації Президентів та урядів, ухвалені після 2014 року, установчі документи Люблінського трикутника, а також відповідні нормативно-правові акти України та Польщі, що регулюють сфери безпеки, торгівлі та міграції.

Об'єктом дослідження є система двосторонніх міждержавних відносин між Україною та Республікою Польща в умовах трансформації регіональної безпеки.

Предметом дослідження є особливості, механізми реалізації та еволюція політичної, економічної, військової та гуманітарної співпраці України і Польщі у період після 2014 року.

Методологічною основою роботи є принцип об'єктивності та системний підхід до аналізу міжнародних відносин. Автором використовувались загальнонаукові методи (аналіз, синтез, дедукція), а також спеціальні методи: історико-генетичний (для відстеження еволюції відносин), порівняльно-правовий (для аналізу договірної бази), метод контент-аналізу дипломатичних документів та політичних заяв, а також івент-аналіз для оцінки впливу конкретних подій (як-от повномасштабне вторгнення) на динаміку співпраці.

Структура дослідження. Дослідження складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних між собою розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглядаються теоретико-історичні засади партнерства та політичний діалог. Другий розділ присвячено безпековому та економічному вимірам співпраці. Третій розділ аналізує гуманітарну сферу та існуючі виклики у відносинах. Робота викладена на 83 сторінках основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

1.1. Теоретичне обґрунтування поняття стратегічного партнерства в контексті українсько-польських відносин

Поняття стратегічного партнерства у сучасній теорії міжнародних відносин є однією з найбільш складних та багатогранних категорій, що вимагає ретельного аналізу не лише крізь призму дипломатичних декларацій, але й через глибоке розуміння історичних, безпекових та ціннісних детермінант. У контексті українсько-польських відносин цей термін пройшов тривалий шлях еволюції – від ідеалістичних концепцій еміграційних інтелектуалів до прагматичного військово-політичного альянсу, скріпленого спільною екзистенційною загрозою. Для повноцінного теоретичного обґрунтування цього феномену необхідно звернутися до кількох методологічних підходів: реалістичного, який наголошує на балансі сил та безпеці; ліберального, що фокусується на інституційній співпраці та економічній взаємозалежності; та конструктивістського, який підкреслює роль ідентичності та історичної пам'яті. Саме синтез цих підходів дозволяє зрозуміти, чому відносини між Києвом та Варшавою трансформувалися з простого добросусідства у вісь, що визначає архітектуру безпеки Центрально-Східної Європи [1].

Фундаментальною теоретичною базою, на якій ґрунтується сучасна архітектура українсько-польського партнерства, є доктрина Єжи Ґедройця та Юліуша Мєрошевського, розроблена в середовищі паризького часопису «Kultura» ще в середині ХХ століття. Ця концепція здійснила справжню революцію в польській політичній думці, запропонувавши відмову від імперського реваншизму щодо «східних кресів» на користь підтримки незалежності України, Литви та Білорусі (концепція УЛБ). Теоретична новизна цього підходу полягала в тому, що безпека самої Польщі розглядалася як функція від суверенітету її східних сусідів. Ґедройць стверджував, що без незалежної

України не може бути безпечною Польщі, і ця теза стала аксіомою для польських еліт після 1989 року, незалежно від їхнього партійного забарвлення. Це є класичним прикладом того, як конструктивістська ідея (зміна ідентичності та сприйняття сусіда) стала основою реалістичної політики безпеки [1, с. 100]. У сучасних умовах ця доктрина набула нового звучання, трансформувавшись у розуміння України не просто як буфера, а як активного суб'єкта, що забезпечує «онтологічну безпеку» Польщі – тобто захист не лише фізичних кордонів, а й самого способу існування польської держави як частини західного світу [1, с. 103].

У теорії міжнародних відносин стратегічне партнерство часто визначається через телеологічний підхід, тобто через спільність мети. Для України та Польщі такою телеологічною домінантою стала протидія російському експансіонізму та інтеграція України до євроатлантичних структур. Проте, як зазначають дослідники, саме поняття «стратегічне партнерство» часто страждає від інфляції змісту, коли його застосовують до будь-яких стабільних відносин [4, с. 12]. У випадку України та Польщі ми спостерігаємо перехід від декларативного партнерства 1990-х років до «зрілого» або «реального» партнерства, яке характеризується високим рівнем інституціоналізації та здатністю витримувати кризи. Це відповідає функціональному підходу, де партнерство розглядається як циклічний процес поглиблення взаємодії. На відміну від ситуативних союзів, стратегічне партнерство передбачає довгострокові зобов'язання та механізми координації політики, які продовжують діяти навіть за зміни урядів чи виникнення тактичних суперечностей [6].

Важливим теоретичним аспектом є трансформація асиметрії у відносинах. До початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році модель взаємодії часто описувалася як асиметрична: Польща виступала в ролі «адвоката» та провайдера європейських перспектив для України, маючи статус члена ЄС і НАТО, тоді як Україна була реципієнтом допомоги та джерелом безпекових ризиків [7]. Однак війна кардинально змінила цю структуру, створивши ситуацію складної взаємозалежності. Сьогодні Україна, володіючи найбільш боєздатною

армією в Європі та стримуючи російську агресію, фактично виступає донором безпеки для Польщі, захищаючи її східний фланг. Польща ж, у свою чергу, стала незамінним логістичним хабом, через який проходить левова частка військової та гуманітарної допомоги [9]. Ця нова реальність підтверджує теоретичну тезу про те, що в умовах гострих безпекових криз ієрархічність відносин нівелюється, поступаючись місцем функціональному розподілу ролей заради виживання.

Нормативно-правове оформлення цього партнерства також відображає його теоретичну еволюцію. Якщо Договір про добросусідство 1992 року фіксував базові принципи визнання кордонів та прав меншин, то Угода про співробітництво у сфері безпеки, підписана у Варшаві 8 липня 2024 року, де-факто виводить відносини на рівень військового союзу [10]. Цей документ є унікальним з точки зору міжнародного права, оскільки містить положення, які виходять за межі стандартних безпекових гарантій. Зокрема, йдеться про можливість перехоплення ракет у повітряному просторі України польськими системами ППО, створення «Українського легіону» на території Польщі та зобов'язання щодо довгострокової підтримки українського оборонно-промислового комплексу [13]. Такі домовленості свідчать про те, що стратегічне партнерство перестало бути лише політичною декларацією і набуло чітких матеріальних форм, створюючи щільну мережу взаємних зобов'язань, яка прив'язує безпеку однієї держави до безпеки іншої на десятиліття вперед.

Еволюція договірної бази між Україною та Республікою Польща є унікальним прикладом того, як міжнародно-правові інструменти адаптуються до радикальних змін у геополітичному середовищі. Якщо на початку 1990-х років основним завданням дипломатії було утвердження суверенітету та фіксація непорушності кордонів у постбіполярній Європі, то у 2024 році перед Києвом та Варшавою постало екзистенційне завдання фізичного виживання та побудови спільної архітектури оборони перед обличчям російського ревізіонізму. Цей перехід від Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво 1992 року до Угоди про співробітництво у сфері безпеки 2024 року відображає фундаментальну зміну в самій природі двосторонніх відносин: від політико-

дипломатичного діалогу до де-факто військового альянсу, скріпленого не лише спільними цінностями, а й матеріальними зобов'язаннями та інфраструктурною взаємозалежністю [14].

Фундаментом сучасних відносин став Договір про добросусідство, підписаний у Варшаві 18 травня 1992 року. З точки зору теорії міжнародного права, цей документ належав до класичних угод про дружбу, характерних для періоду розпаду соціалістичного табору. Його головною історичною місією було остаточне закриття територіальних питань та взаємне визнання існуючих кордонів, що в контексті складної історії українсько-польських відносин ХХ століття та концепції Єжи Гедройця мало революційне значення. Договір 1992 року фіксував відмову від будь-яких територіальних претензій і закладав основи для захисту прав національних меншин, що дозволило зняти напругу, яка могла б бути використана зовнішніми гравцями для дестабілізації регіону. Теоретично, цей етап можна охарактеризувати як фазу «негативної безпеки» – сторони домовлялися про те, чого вони *не будуть* робити (не висуватимуть претензій, не загрожуватимуть силою). Цей документ створив необхідну атмосферу довіри, без якої подальша інтеграція була б неможливою, проте він не містив механізмів спільної протидії зовнішній агресії, обмежуючись загальними фразами про консультації у випадку загрози миру [15].

Якісно новим етапом у нормативному оформленні партнерства стала Угода про співробітництво у сфері безпеки, підписана Президентом України Володимиром Зеленським та Прем'єр-міністром Польщі Дональдом Туском у Варшаві 8 липня 2024 року. Цей документ, укладений на виконання Спільної декларації G7 від липня 2023 року, виходить далеко за межі стандартних безпекових запевнень. На відміну від Будапештського меморандуму, який продемонстрував свою нікчемність через відсутність механізмів примусу, Варшавська угода 2024 року базується на принципах «позитивної безпеки» – чіткому переліку дій та ресурсів, які сторони зобов'язуються надати одна одній. Текст угоди, що діє протягом десяти років, фіксує перехід від ситуативної допомоги до довгострокового стратегічного планування оборонних

спроможностей, фактично інтегруючи оборонний потенціал України в систему безпеки східного флангу НАТО ще до офіційного вступу Києва до Альянсу [16].

Одним із найбільш революційних та дискусійних положень Угоди 2024 року стала стаття, що передбачає можливість перехоплення ракет і дронів у повітряному просторі України, випущених у напрямку Польщі. Це положення є прецедентом у міжнародному праві, оскільки воно розмиває традиційну межу між станом миру та війни для країни-члена НАТО, яка не є прямим учасником конфлікту. З теоретичної точки зору, це є проявом концепції «неподільності безпеки» в її найбільш радикальній формі: безпека повітряного простору Польщі визнається такою, що починається над територією України. Хоча реалізація цього пункту потребує складних узгоджень із союзниками по НАТО, сам факт його включення до двостороннього договору свідчить про готовність Варшави розглядати територію України як частину власного оборонного периметра. Це створює юридичне підґрунтя для розширення зони дії систем ППО/ПРО Альянсу на схід, що є критично важливим для захисту логістичних хабів та цивільного населення західних регіонів України [17].

Не менш значущим нововведенням стала формалізація створення «Українського легіону» – спеціального добровольчого підрозділу, який формується та проходить підготовку на території Польщі. Це положення Угоди вирішує подвійну проблему: мобілізації людського ресурсу для Сил оборони України серед громадян, що перебувають за кордоном, та надання їм якісної військової підготовки за стандартами НАТО без необхідності повертатися в зону бойових дій на етапі навчання. Юридична конструкція Легіону є унікальною: це підрозділ ЗСУ, який діє на території іноземної держави за її повної організаційної та матеріально-технічної підтримки. Польща бере на себе забезпечення озброєнням, технікою та полігонами, тоді як Україна забезпечує рекрутинг та командування. Відкриття першого рекрутингового центру в Любліні восени 2024 року та початок тренувань перших добровольців наприкінці того ж року стали практичним втіленням цієї домовленості. Такий підхід демонструє перехід від

простої передачі зброї до спільного формування людського капіталу оборони, що є ознакою глибокої інтеграції військових машин обох держав [18].

Окремий масив зобов'язань в Угоді стосується військово-промислового співробітництва, яке розглядається як матеріальна база довгострокового партнерства. Документ передбачає не лише прямі поставки озброєння (які вже перевищили 4 мільярди євро), але й локалізацію виробничих потужностей польських оборонних підприємств в Україні та створення спільних підприємств. Це положення отримало розвиток у Меморандумі про взаєморозуміння між АТ «Українська оборонна промисловість» та польським гігантом Polska Grupa Zbrojeniowa (PGZ), підписаному в лютому 2025 року. Сторони домовилися про конкретні кроки у виробництві боєприпасів різних калібрів (зокрема 125-мм танкових снарядів), обслуговуванні західної бронетехніки та розробці нових засобів ППО. Теоретично це означає створення спільного оборонно-промислового простору, де технологічні компетенції однієї сторони поєднуються з виробничими можливостями та бойовим досвідом іншої. Така «промислова» взаємозалежність робить розрив відносин економічно не вигідним та технічно складним, створюючи додатковий запобіжник проти політичних коливань [19].

Важливим аспектом нормативного оформлення партнерства є його інфраструктурний вимір. Угода 2024 року закріплює статус Польщі як ключового логістичного вузла (хабу) для України, гарантуючи безперебійне функціонування транспортних коридорів для військових та гуманітарних вантажів. Зокрема, йдеться про модернізацію прикордонної інфраструктури та залізничного сполучення, а також про захист критично важливих об'єктів, таких як аеропорт Жешув-Ясьонка та енергетичний інтерконектор Хмельницька АЕС – Жешув. Відновлення цієї лінії електропередачі, яка дозволяє Україні інтегруватися в європейську енергомережу ENTSO-E, стало одним із найуспішніших прикладів реалізації стратегічного партнерства на практиці. Юридичне закріплення зобов'язань щодо захисту та розвитку цієї інфраструктури свідчить про розуміння того, що безпека України залежить не лише від зброї, а й від надійності тилового забезпечення, яке повністю зав'язане на польський кордон [19].

Часовий горизонт Угоди – десять років – має важливе політико-правове значення. Він виводить зобов'язання сторін за дужки поточних електоральних циклів. Незалежно від того, хто перебуватиме при владі у Варшаві чи Києві, договірні зобов'язання щодо надання військової допомоги, фінансування та навчання військ залишатимуться чинними. Це створює ефект «path dependence» (залежності від обраного шляху), коли майбутні уряди будуть змушені діяти в руслі стратегічного партнерства, навіть якщо їхні ідеологічні установки відрізнятимуться. Такий підхід є характерним для інституційного лібералізму, який стверджує, що міжнародні інститути та договори здатні стабілізувати відносини між державами в умовах анархії міжнародної системи. У випадку України та Польщі це означає страхування стратегічного курсу від ризиків внутрішньополітичної турбулентності, яка є характерною для обох демократій 10.

Крім суто військових аспектів, нормативна база 2024 року охоплює і питання м'якої сили та соціальної стійкості. Угода передбачає співпрацю у сфері протидії гібридним загрозам, кібербезпеки та стратегічних комунікацій, а також підтримку українських громадян у Польщі. Продовження дії механізмів тимчасового захисту для українських біженців, яке корелюється з положеннями безпекової угоди, створює єдиний правовий простір для мільйонів людей, які стали живим містком між двома націями. Це підтверджує тезу про те, що сучасне стратегічне партнерство є тотальним, охоплюючи всі сфери життя суспільства – від окопів на Донбасі до шкіл у Вроцлаві. Взаємні зобов'язання у сфері розвідки та контррозвідки, закріплені в Угоді, також свідчать про безпрецедентний рівень довіри, коли сторони діляться найбільш чутливою інформацією для спільної протидії російським спецслужбам [20].

Аналіз положень Угоди 2024 року у порівнянні з Договором 1992 року дозволяє говорити про завершення формування нової регіональної системи безпеки, де вісь Київ-Варшава відіграє ключову роль. Якщо у 1992 році Польща виступала як старший партнер, що прокладав шлях на Захід, то у 2024 році відносини набули характеру рівноправного союзу, де внесок України (досвід

ведення війни, стримування агресора) є не менш цінним, ніж внесок Польщі (технології, логістика, дипломатична підтримка). Угода фактично легалізує присутність польських військових радників та інструкторів в інфраструктурі Сил оборони України та відкриває двері для глибшої інтеграції, яка може завершитися створенням спільних військових з'єднань постійної готовності, на зразок LITPOLUKRBRIG, але з бойовим мандатом [21].

Таким чином, нормативно-правове оформлення українсько-польського стратегічного партнерства пройшло шлях від декларацій про наміри до жорстких юридичних зобов'язань. Угода від 8 липня 2024 року стала кульмінацією цього процесу, перетворивши поняття «стратегічний партнер» з дипломатичного кліше на конкретний юридичний статус із чітко визначеними правами та обов'язками. Положення про перехоплення ракет, створення Українського легіону та інтеграцію ОПК є не просто реакцією на війну, а фундаментом для майбутньої архітектури безпеки Європи, в якій українсько-польський союз слугуватиме головним щитом проти загроз зі Сходу. Цей документ є свідченням того, що в умовах екзистенційної загрози міжнародне право може бути ефективним інструментом мобілізації ресурсів та консолідації зусиль, якщо воно спирається на реальну спільність стратегічних інтересів та політичну волю лідерів.

Економічний вимір стратегічного партнерства вносить у теоретичну конструкцію елемент складності, демонструючи, що стратегічна єдність не виключає економічної конкуренції. Згідно з ліберальною теорією, тісні торговельні зв'язки мали б сприяти політичному зближенню, проте «зернова криза» 2023-2024 років показала, що економічні інтереси окремих груп впливу можуть вступати в конфлікт із геополітичними пріоритетами [23]. Блокада кордону польськими фермерами та перевізниками стала стрес-тестом для партнерства, виявивши структурні проблеми інтеграції українського агросектору до єдиного європейського ринку. Це явище можна пояснити через призму політичної економії: стратегічне партнерство на рівні «високої політики» (безпека) зіткнулося з реаліями «низької політики» (захист внутрішнього ринку). Проте, показовим є те, що навіть у пікові моменти кризи транзит військових

вантажів не припинявся, а політичний діалог тривав, що свідчить про стійкість (resilience) сформованої системи відносин.¹⁵ Більше того, статистика показує, що Польща стала головним торговельним партнером України, а польський експорт в Україну у 2023 році сягнув рекордних показників, що підтверджує глибоку економічну інтеграцію попри тактичні суперечки [24].

Окремої уваги заслуговує енергетичний аспект, який в теорії безпеки розглядається як критична інфраструктура партнерства. Відновлення та модернізація міждержавної лінії електропередачі Хмельницька АЕС – Жешув стала не просто технічним проектом, а стратегічним кроком до об'єднання енергосистем. Цей інтерконектор дозволяє Україні експортувати електроенергію в пікові моменти та отримувати аварійну допомогу від європейської системи ENTSO-E у випадку російських атак на енергетичну інфраструктуру [25]. Така взаємозалежність створює матеріальну основу для політичного союзу, роблячи розрив відносин надзвичайно коштовним для обох сторін. Це ілюструє перехід від простої торгівлі енергоресурсами до створення спільного простору енергетичної безпеки, що є однією з ключових ознак глибокого стратегічного партнерства.

Соціальний вимір партнерства, який часто ігнорується в класичних реалістичних теоріях, у випадку України та Польщі відіграє вирішальну роль. Феномен масової міграції українців до Польщі після 24 лютого 2022 року створив нову соціальну реальність. Прийняття мільйонів біженців, надання їм доступу до ринку праці, освіти та медицини трансформувало відносини з міждержавних на міжособистісні. Дослідження показують, що внесок українських біженців у ВВП Польщі у 2023 році склав від 0,7% до 1,1%, що спростовує наратив про «тягар» для економіки» [26] Це формує те, що в соціології міжнародних відносин називається «людським капіталом партнерства». Щільна мережа горизонтальних зв'язків між громадянами, волонтерами, органами місцевого самоврядування (парадіпломатія) створює подушку безпеки, яка амортизує політичні коливання на рівні центральних урядів. Саме цей рівень взаємодії дозволяє говорити про

формування зачатків спільної ідентичності або «спільноти безпеки» у розумінні Карла Дойча, де війна між учасниками стає немислимою [4].

Історична політика залишається найбільш чутливою сферою, де конструктивістські теорії ідентичності та історичної пам'яті знаходять своє найяскравіше відображення. Проблема Волинської трагедії 1943-1944 років довгий час залишалася «міною уповільненої дії», яку активно використовували треті сторони (передусім Росія) для дестабілізації відносин.²¹ Теоретично це можна розглядати як конфлікт мнемонічних наративів, де кожна сторона намагається утвердити свою візію минулого як частину національної ідентичності. Однак події 2024-2025 років продемонстрували здатність сторін до прагматичного подолання історичних травм заради майбутнього. Дозвіл України на проведення пошуково-ексгумаційних робіт (зокрема, у с. Угли) та зміна риторики польської сторони з політичних звинувачень на акцент щодо «християнського поховання» жертв свідчать про зміну парадигми.²³ Історичний діалог переводиться з площини політичної конфронтації у площину гуманітарну та наукову, що є ознакою зрілості стратегічного партнерства. Це підтверджує тезу про те, що спільна екзистенційна загроза змушує нації переосмислювати свої історичні наративи, шукаючи точки дотику, а не розбіжностей.

Регіональний вимір партнерства також потребує теоретичного осмислення. Формати співпраці, такі як «Люблінський трикутник» (Україна, Польща, Литва) та ініціатива «Тримор'я», є втіленням ідеї регіональної суб'єктності Центрально-Східної Європи. Теоретично це можна інтерпретувати як спробу створення нового центру сили в Європі, який, з одного боку, є інтегральною частиною євроатлантичного простору, а з іншого – має власні специфічні інтереси у сфері безпеки та інфраструктури [25]. Польща, претендуючи на роль регіонального лідера, розглядає Україну як ключового партнера у реалізації цих амбіцій. Без України концепція «Міжмор'я» залишається незавершеною геополітичною конструкцією. Тому інтеграція України до цих форматів є не просто жестом солідарності, а стратегічною необхідністю для реалізації польського бачення регіонального порядку. Це підтверджує взаємозалежність геополітичних кодів

обох держав: Україна потребує Польщі як вікна в Європу, а Польща потребує України як геополітичного якоря, що стабілізує регіон.

Політична динаміка всередині Польщі також впливає на теоретичну модель партнерства. Співіснування ліберального уряду Дональда Туска та консервативного президента Анджея Дуди створює складну конфігурацію влади, проте, як показує практика, стратегічний консенсус щодо України залишається непорушним [28, с. 194]. Це явище демонструє, що підтримка України в Польщі вийшла за межі партійної політики і стала частиною державного інтересу (*raison d'etat*). Теоретично це означає, що стратегічне партнерство набуло ознак сталості, не залежної від електоральних циклів. Навіть попри внутрішньополітичну боротьбу та використання окремих аспектів відносин (наприклад, зернової теми) у передвиборчих кампаніях, фундаментальний вектор на підтримку суверенітету України та її перемоги у війні з Росією не піддається ревізії. Це свідчить про глибоке укорінення усвідомлення спільної долі в політичній культурі польського істеблішменту.

Варто також розглянути роль зовнішніх чинників у формуванні теоретичної рамки партнерства. Фактор США та НАТО є визначальним, оскільки польсько-український союз значною мірою спирається на американські гарантії безпеки та військову присутність. Польща виступає провідником американських інтересів у регіоні, а Україна – передовим бастионом стримування геополітичного опонента Заходу. У цьому контексті двосторонні відносини набувають глобального виміру, стаючи елементом ширшої стратегії стримування авторитаризму. Водночас, партнерство з Польщею є для України інструментом "м'якого балансування" впливу старих європейських демократій (Німеччини, Франції), які іноді демонструють повільнішу реакцію на безпекові виклики. Ця багатовекторність стратегічного партнерства дозволяє Україні диверсифікувати свої зовнішньополітичні опори, спираючись на найбільш мотивованих союзників [29].

Підсумовуючи теоретичне обґрунтування, можна стверджувати, що стратегічне партнерство України та Польщі є динамічною системою, яка поєднує

в собі елементи класичного військового союзу, економічної інтеграції та спільноти цінностей. Воно базується на міцному історико-ідеологічному фундаменті (доктрина Гедройця), скріплене спільною екзистенційною загрозою (російський ревізіонізм) та інституалізоване через розгалужену систему договорів і форматів співпраці. Ключовою теоретичною характеристикою цього етапу відносин є перехід від асиметрії до взаємозалежності, де обидві сторони виступають як донори безпеки та розвитку одна для одної. Незважаючи на наявність структурних економічних суперечностей та складних питань історичної пам'яті, запас міцності партнерства є достатнім для їх подолання. Подальший розвиток цієї моделі залежатиме від здатності еліт обох країн управляти конфліктами інтересів у "низькій політиці", не допускаючи їх впливу на стратегічні пріоритети "високої політики". У довгостроковій перспективі українсько-польське стратегічне партнерство має потенціал стати ядром нової системи безпеки в Європі, змінивши баланс сил на континенті та остаточно закріпивши приналежність України до західної цивілізації.

1.2. Історичні передумови та зміна геополітичного контексту співпраці після подій 2014 року

Аналіз еволюції українсько-польських відносин неможливий без глибокого розуміння того тектонічного зсуву, який відбувся у геополітичному ландшафті Європи у 2014 році. Анексія Криму Російською Федерацією та початок війни на Донбасі стали не лише викликом для суверенітету України, але й моментом істини для польської східної політики, зруйнувавши ілюзії постбіполярного світу та змусивши Варшаву переглянути саму парадигму своєї національної безпеки. До 2014 року відносини розвивалися в руслі ліберального оптимізму, де Польща виступала «адвокатом» європейської інтеграції України, проте саме російська агресія трансформувала ці відносини з політико-дипломатичної площини у

жорсткий безпековий імператив, де виживання однієї держави стало запорукою існування іншої.

Історичні передумови стратегічного партнерства були закладені ще на початку 1990-х років, коли Польща першою у світі визнала незалежність України. Цей крок не був спонтанним дипломатичним жестом, а спирався на глибоко продуману інтелектуальну базу – доктрину Єжи Гедройця та Юліуша Мєрошевського. Розроблена в середовищі паризького часопису «Kultura», ця концепція постулювала, що безпека Польщі безпосередньо залежить від існування незалежних держав на її східному кордоні – України, Литви та Білорусі (концепція УЛБ). Відмова від імперських реваншистських амбіцій щодо «східних кресів» та визнання непорушності кордонів, закріплене у Договорі про добросусідство 1992 року, створили необхідний фундамент довіри. Проте протягом 1990-х та 2000-х років це партнерство часто мало асиметричний характер: Польща, яка стрімко інтегрувалася до НАТО та ЄС, виступала в ролі ментора та провідника для України, яка залишалася в «сірій зоні» безпеки та балансувала між Сходом і Заходом у рамках багатовекторної політики [32].

Геополітичний ландшафт Центрально-Східної Європи у період до 2014 року формувалася під впливом специфічного історичного оптимізму, який часто характеризують як віру в «кінець історії» та остаточну перемогу ліберально-демократичної моделі. У цій системі координат польська зовнішня політика щодо України базувалася на фундаментальному припущенні: безпека регіону гарантується не стільки військовим балансом сил, скільки поширенням європейських норм, права та інституцій на Схід. Доктрина Єжи Гедройця та Юліуша Мєрошевського, яка стала аксіомою для Варшави після 1989 року, передбачала підтримку незалежності України (а також Литви та Білорусі – концепція УЛБ) як запоруку безпеки самої Польщі, проте інструментарій цієї підтримки мав виключно мирний, політико-дипломатичний характер. Польща розглядала Росію як складного, але потенційно інтегровного партнера, з яким можливий прагматичний діалог, що особливо проявилось у політиці

«перезавантаження» (reset) польсько-російських відносин у 2007–2010 роках за уряду Дональда Туска [33].

У цей період, що тривав до анексії Криму, українсько-польська співпраця розвивалася переважно у площині «м'якої сили» (soft power). Варшава взяла на себе роль «адвоката» Києва в європейських структурах, намагаючись експортувати власний успішний досвід трансформації. Апогеєм цієї стратегії стала Помаранчева революція 2004 року, де роль польського президента Александра Кваснєвського як міжнародного посередника була вирішальною для мирного врегулювання кризи. Тоді здавалося, що демократизація України є незворотнім процесом, який відбуватиметься під патронатом Заходу, а інструменти громадянського суспільства та культурної дипломатії є достатніми для стримування російського впливу. Співпраця фокусувалася на питаннях історичного примирення (зокрема, складного діалогу щодо Волинської трагедії), розбудові прикордонної інфраструктури та гуманітарних обмінах, що відповідало духу Договору про добросусідство 1992 року.

Інституційним втіленням цієї філософії стала ініціатива «Східне партнерство» (СхП), офіційно запущена у 2009 році завдяки зусиллям міністрів закордонних справ Польщі Радослава Сікорського та Швеції Карла Більдта. З теоретичної точки зору, СхП було класичним інструментом ліберального інституціоналізму: воно пропонувало Україні, Молдові, Грузії та іншим партнерам економічну інтеграцію та політичну асоціацію з ЄС в обмін на реформи, але без чіткої гарантії членства (Article 49 TEU perspective) і без компонента жорсткої безпеки. Польща розраховувала, що «європеїзація» України через СхП створить стабільну буферну зону демократії на її східному кордоні, що автоматично знизить загрозу з боку Росії. Однак, як зазначають критики, ця ініціатива недооцінила ревізійні апетити Москви, яка сприйняла навіть «м'яке» просування європейських стандартів як екзистенційну загрозу своєму геополітичному домінуванню.

Події 2014 року – окупація Росією Криму та початок гібридної війни на Донбасі – стали моментом краху цієї ідеалістичної парадигми, миттєво

девальвували інструменти «м'якої сили»,. Російська агресія продемонструвала, що міжнародне право та економічна взаємозалежність не є запобіжниками проти застосування грубої військової сили. Для Польщі це стало шоком, який змусив здійснити різкий поворот до «Realpolitik». Варшава усвідомила, що Східне партнерство як інструмент трансформації регіону зазнало невдачі у безпековому вимірі, оскільки не змогло запобігти війні,. Більше того, виключення Польщі з «Нормандського формату» (на користь Німеччини та Франції) стало болючим уроком, який показав обмеженість впливу Варшави в рамках виключно європейських механізмів, коли йдеться про питання війни і миру з Росією [30].

Зміна геополітичного контексту після 2014 року характеризувалася переходом від декларативного партнерства до пошуку механізмів «жорсткої» безпеки. Україна перестала розглядатися лише як об'єкт євроінтеграційних зусиль («клієнт»), а перетворилася на суб'єкт регіональної безпеки («бастіон»), який фізично стримує російську армію від просування на Захід,. Це призвело до мілітаризації двосторонніх відносин: створення у 2014 році Литовсько-польсько-української бригади (LITPOLUKRBRIG) стало першою спробою інтегрувати українських військових у структури, сумісні з НАТО, поза межами формального членства,. Польща почала активно лобіювати розміщення військ НАТО на своїй території (що завершилося рішеннями Варшавського саміту НАТО 2016 року) та поглиблювати військово-технічне співробітництво з Україною, розуміючи, що безпека Варшави тепер безпосередньо залежить від боєздатності ЗСУ [33].

Паралельно відбулася переоцінка енергетичної безпеки. Якщо до 2014 року енергетичні проєкти (як-от нафтопровід Одеса-Броди) часто гальмувалися через економічну нерентабельність або політичну пасивність, то після російської агресії енергетика стала питанням виживання,. Запуск LNG-терміналу у Свіноуйсьце та налагодження реверсних поставок газу в Україну стали практичною відповіддю на використання Росією енергоресурсів як зброї,. Геополітичний контекст змінився з конкуренції за транзитні потоки на побудову єдиного простору енергетичної незалежності від Кремля, що згодом стало основою для ініціативи «Тримор'я» [34, с. 165].

Соціальний вимір відносин також зазнав тектонічних змін. Війна 2014 року спровокувала першу хвилю масової трудової міграції українців до Польщі, що змінило демографічну та економічну структуру польського суспільства,. Польський ринок праці поглинув мільйони українців, що створило глибоку економічну взаємозалежність ще до повномасштабного вторгнення 2022 року. Це явище, хоча і мало економічне підґрунтя, набуло геополітичного значення, оскільки прив'язало Україну до західного економічного простору сильніше, ніж будь-які політичні декларації минулого,.

Отже, період після 2014 року ознаменував кінець епохи, коли українсько-польські відносини могли базуватися лише на історичних сентиментах та надіях на еволюцію Росії. Жорстка реальність російського ревізіонізму змусила обидві країни перейти до прагматичної побудови оборонного союзу, де цінності демократії захищаються не круглими столами, а танками, ППО та диверсифікацією постачання енергоресурсів. Цей новий етап «Realpolitik» виявив, що справжнє стратегічне партнерство гартується не в дипломатичних салонах Брюсселя, а в умовах спільної екзистенційної загрози на східному фланзі Європи .

Агресія Росії 2014 року стала шоком для польських еліт, підтвердивши найгірші побоювання щодо ревізіоністської природи російського імперіалізму. Зміна геополітичного контексту полягала в тому, що Україна перестала бути просто сусідом, якого бажано демократизувати; вона перетворилася на фізичний бар'єр, що відділяє Польщу від прямої військової загрози. Це призвело до кардинальної зміни в сприйнятті: якщо раніше Варшава розглядала Київ як об'єкт своєї дипломатії, то після 2014 року почала сприймати його як суб'єкта спільної оборони. Саме тоді відбулася кристалізація розуміння, що поразка України означатиме прямий вихід російської армії на кордони Польщі по всій протяжності східного флангу, що створило б екзистенційну загрозу для польської державності.

Одним із найбільш болючих, але водночас протверезних моментів для польської дипломатії після 2014 року стало виключення Польщі з переговорного

процесу щодо врегулювання конфлікту на Донбасі. Створення «Нормандського формату» (Німеччина, Франція, Україна, Росія) та підписання Мінських угод відбулося без участі Варшави, попри її активну роль під час Революції Гідності. Це стало наслідком як позиції Росії, яка категорично не бажала бачити Польщу за столом переговорів, вважаючи її «адвокатом України», так і прагматизму Берліна та Парижа, які прагнули уникнути надмірної ескалації та зберегти канали діалогу з Москвою. Для Польщі це стало сигналом про ненадійність виключно західноєвропейських механізмів безпеки та необхідність формування власних регіональних альянсів.

Паралельно з військовим виміром, після 2014 року радикально змінився контекст енергетичної співпраці. Газові війни та використання Росією енергоресурсів як політичної зброї змусили Варшаву та Київ шукати шляхи диверсифікації. Запуск LNG-терміналу у Свіноуйсьце та відкриття газового інтерконектора дозволили розпочати реверсні поставки газу в Україну, зменшуючи її залежність від «Газпрому». Саме в цей період закладаються основи для інтеграції газотранспортних систем та електромереж, що згодом, у 2022-2023 роках, стане рятівним колом для української енергосистеми. Геополітичний контекст тут змінився від конкуренції транзитних маршрутів до створення єдиного енергетичного простору безпеки [40].

Ще одним наслідком геополітичних зрушень 2014 року стала активізація регіональної політики Польщі, спрямована на консолідацію східного флангу НАТО. Створення у 2015 році «Бухарестської дев'ятки» (B9) та ініціативи «Тримор'я» (3SI) було прямою реакцією на російську агресію проти України. Хоча Україна формально не стала членом цих об'єднань, вона розглядалася як їхній природний партнер та невід'ємна частина регіональної архітектури безпеки. Польща, претендуючи на роль регіонального лідера, почала просувати наратив про те, що безпека Центрально-Східної Європи є неподільною, і захист України – це захист усього регіону від Балтійського до Чорного моря .

У грудні 2016 року підписання Генеральної угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері оборони

юридично закріпило нову якість відносин. Цей документ створив правову базу для розширення військово-технічного співробітництва, обміну розвідувальною інформацією та спільного виробництва озброєнь. Це був перехід від ситуативної допомоги до системної роботи, спрямованої на посилення обороноздатності України як ключового елемента стримування Росії. Важливо зазначити, що в цей період польська допомога надавалася попри певні історичні суперечки (зокрема, щодо політики пам'яті та Волинської трагедії), що свідчить про домінування безпекового прагматизму над ідеологічними розбіжностями.

Зміна геополітичного контексту також вплинула на сприйняття України в польському суспільстві та економіці. Початок війни на Донбасі спровокував першу хвилю трудової міграції українців до Польщі. Якщо раніше міграція мала переважно човниковий характер, то після 2014 року вона стала більш стабільною та масштабною. Це явище мало двоякий ефект: з одного боку, українські працівники заповнили дефіцит на ринку праці Польщі, сприяючи її економічному зростанню, з іншого – це створило щільну мережу міжособистісних контактів, яка стала «соціальною подушкою безпеки» для міждержавних відносин. Економічна інтеграція, яка поглибилася після підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС (адвокатом якої виступала Польща), призвела до переорієнтації українського експорту з російського ринку на європейський, де Польща швидко зайняла позицію ключового торговельного партнера.

Важливим аспектом зміни контексту після 2014 року стала трансформація ролі США в регіоні. Польща, як найближчий союзник Вашингтона в Центральній Європі, почала активно сприяти залученню американської присутності не лише на свою територію, але й до підтримки України. Варшава стала своєрідним хабом для американської політики в регіоні, лобіюючи надання Україні летальної зброї та посилення санкційного тиску на Росію. Це створило трикутник взаємодії Київ-Варшава-Вашингтон, який став альтернативою неефективним європейським форматам.

Отже, події 2014 року стали вододілом, який завершив епоху посткомуністичного транзиту і розпочав нову еру геополітичного протистояння

в Європі. Для українсько-польських відносин це означало кінець романтичного періоду і перехід до фази «зрілого реалізму». Історичні передумови у вигляді спільної загрози зі Сходу, які раніше були частиною історичної пам'яті, матеріалізувалися у конкретні військові та політичні виклики. Зміна геополітичного контексту полягала у тому, що безпека України перестала бути питанням доброї волі Заходу, а стала імперативом виживання для Польщі. Виключення з «Нормандського формату» лише підштовхнуло Варшаву до розбудови глибших двосторонніх зв'язків та регіональних альянсів, які врешті-решт виявилися більш життєздатними та ефективними в умовах повномасштабного вторгнення 2022 року. Саме період 2014-2021 років став часом «домашньої роботи», коли були створені логістичні, військові та енергетичні механізми, що дозволили вистояти в перші, найкритичніші дні великої війни.

Висновки до Розділу 1

Узагальнюючи теоретико-методологічний аналіз та історичну ретроспективу українсько-польських відносин, можна констатувати, що стратегічне партнерство між Києвом та Варшавою є складним, динамічним феноменом, який пройшов фундаментальну еволюцію під впливом зміни безпекового ландшафту Європи. Дослідження засвідчило, що сучасна модель взаємодії не вкладається в рамки однієї теорії міжнародних відносин, а являє собою синтез конструктивістських ідей, що сформували політичну ідентичність, та жорстких реалістичних імперативів, продиктованих екзистенційною загрозою. Фундаментальною теоретичною базою партнерства залишається доктрина Єжи Ґедройця та Юліуша Мєрошевського, яка здійснила революцію в польській геополітичній думці, постулюючи залежність безпеки Польщі від суверенітету її східних сусідів. Однак, якщо на початковому етапі ця концепція реалізовувалася через інструменти «м'якої сили» та підтримку демократичних

трансформацій, то події 2014 та 2022 років трансформували її в площину «Realpolitik», де гарантією безпеки виступає не лише демократія, а й військовий паритет та оборонна інтеграція.

Ключовим висновком аналізу є теза про структурну зміну природи відносин: перехід від асиметрії до складної взаємозалежності. Протягом тривалого часу модель співпраці характеризувалася ієрархічністю, де Польща виступала в ролі «адвоката» євроінтеграції та донора реформ, а Україна – реципієнтом допомоги та джерелом безпекових ризиків. Повномасштабна війна Росії проти України кардинально вирівняла цей баланс, створивши нову реальність, в якій обидві держави виступають донорами безпеки одна для одної. Україна, стримуючи російську агресію, забезпечує фізичний захист східного флангу НАТО та «онтологічну безпеку» Польщі, тоді як Польща стала незамінним логістичним хабом і тиловою базою. Такий функціональний розподіл ролей нівелював попередню патрональну модель, перетворивши партнерство на де-факто рівноправний військово-політичний альянс, скріплений не лише деклараціями, а й критичною інфраструктурною та оборонною пов'язаністю.

Геополітичний злам 2014 року став вододілом, який зруйнував ілюзії ліберального інституціоналізму та віри в те, що поширення європейських норм саме по собі здатне гарантувати стабільність у регіоні. Провал політики «Східного партнерства» у безпековому вимірі та нездатність дипломатичних механізмів запобігти російській експансії змусили Варшаву та Київ переглянути парадигму національної безпеки. Це призвело до відмови від спроб інтеграції Росії в європейський простір та переходу до стратегії її жорсткого стримування. У цьому контексті українсько-польська взаємодія вийшла за межі двосторонніх контактів і стала ядром нових регіональних форматів, таких як «Люблінський трикутник», де Україна розглядається вже не як буферна зона, а як активний суб'єкт і «бастіон» євроатлантичної цивілізації, інтеграція якого є необхідною умовою для реалізації польських геополітичних амбіцій у регіоні Тримор'я.

Еволюція нормативно-правової бази чітко відображає цей перехід від політичних декларацій до жорстких безпекових зобов'язань. Якщо Договір про добросусідство 1992 року фіксував принципи «негативної безпеки» та закривав історичні територіальні питання, то Угода про співробітництво у сфері безпеки від 8 липня 2024 року стала втіленням «позитивної безпеки». Закріплення в цьому документі положень про можливість перехоплення ракет у повітряному просторі України, підготовку військового резерву («Український легіон») та глибоку інтеграцію оборонно-промислових комплексів створює унікальний прецедент у міжнародному праві. Фактично, йдеться про юридичне оформлення довгострокового оборонного союзу, який розмиває межу між статусом члена Альянсу та країни-партнера в умовах війни, створюючи ефект «path dependence» – залежності майбутніх політичних рішень від обраного стратегічного курсу, незалежно від зміни урядів.

Водночас, проведене дослідження демонструє, що стратегічне партнерство набуло ознак системної стійкості (resilience), здатної витримувати випробування конфліктами інтересів. Наявність структурних економічних суперечностей, зокрема в аграрному секторі, та складний діалог щодо історичної пам'яті залишаються викликами для відносин. Проте, як засвідчила практика подолання криз 2023–2024 років, розбіжності у сфері «низької політики» не призводять до руйнування співпраці у сфері «високої політики». Економічна конкуренція та історичні дискусії підпорядковуються імперативу виживання та спільної перемоги. Соціальний вимір, зокрема феномен безпрецедентної солідарності польського суспільства з українськими біженцями, створив щільну мережу горизонтальних зв'язків, що слугує надійним амортизатором політичних коливань.

Таким чином, у першому розділі обґрунтовано, що сучасні українсько-польські відносини трансформувалися в унікальну модель стратегічного союзу, який є архітектурною основою безпеки Центрально-Східної Європи. Цей союз базується на розумінні спільності долі перед обличчям російського ревізіонізму, а його міцність забезпечується не лише ціннісною близькістю, а й глибокою

матеріальною взаємозалежністю військових, енергетичних та транспортних систем. Подальший розвиток цієї вісі «Київ-Варшава» має потенціал змінити баланс сил на континенті, остаточно закріпивши приналежність України до західного політичного та безпекового простору.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКО-БЕЗПЕКОВА ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ ТА УКРАЇНОЮ ПІСЛЯ 2014 РОКУ.

2.1. Політико-дипломатичні ініціативи Польщі щодо підтримки України на міжнародній арені.

Період з 2014 по 2025 рік увійшов в історію польсько-українських відносин як епоха тектонічних зрушень, що трансформували двосторонню взаємодію від декларативного стратегічного партнерства до безпрецедентного військово-політичного союзу, а згодом – до фази жорсткого прагматизму, обтяженого економічною конкуренцією та історичними травмами. Аналіз цього десятиліття вимагає комплексного погляду на еволюцію ролі Варшави, яка пройшла шлях від «адвоката» України в Європі до ключового безпекового хабу та, зрештою, до вимогливого сусіда, що ставить подальшу підтримку євроінтеграції Києва в залежність від вирішення історичних суперечок та захисту власних економічних інтересів. Політико-дипломатичний діалог, що розгортався на тлі російської агресії, став лакмусовим папірцем здатності обох націй долати минуле заради спільного майбутнього в об'єднаній Європі, хоча події 2025 року продемонстрували крихкість досягнутого порозуміння перед обличчям внутрішньополітичної боротьби [42].

Фундамент сучасних відносин було закладено ще на початку 90-х років, коли Польща першою визнала незалежність України [41], однак якісно нового наповнення діалог набув після Революції Гідності 2014 року. Анексія Криму та початок війни на Донбасі спонукали Варшаву зайняти позицію беззастережної підтримки територіальної цілісності України. У цей період польська дипломатія діяла в парадигмі «адвоката України» в структурах Європейського Союзу, активно лобіюючи підписання Угоди про асоціацію та запровадження безвізового режиму. Важливим інституційним досягненням стало створення Литовсько-Польсько-Української бригади (ЛитПолУкрбриг) імені Великого гетьмана Костянтина Острозького, яка досягла повної операційної готовності у 2016 році.²

Ця ініціатива вийшла за межі символічного жесту, ставши практичним інструментом імплементації стандартів НАТО в Збройних Силах України. Спільні навчання та злагодження штабів у Любліні створили унікальну платформу для обміну досвідом, що згодом відіграло критичну роль під час повномасштабного вторгнення.

Геополітична кристалізація регіонального лідерства Польщі відбулася у липні 2020 року із заснуванням Люблінського трикутника – тристороннього альянсу України, Польщі та Литви.³ Цей формат, що свідомо апелював до спадщини Речі Посполитої, дозволив Варшаві консолідувати зусилля країн Балто-Чорноморської дуги для протидії російській гібридній загрозі. Спільна декларація лідерів Трикутника, підписана пізніше у Львові, чітко зафіксувала підтримку євроатлантичних прагнень України та визначила безпеку регіону як неподільну.⁴ Польща використовувала цей майданчик для просування українського порядку денного в ЄС, наголошуючи, що безпека Варшави неможлива без безпеки Києва. Однак навіть у цей період «медового місяця» історичні питання, зокрема інтерпретація Волинської трагедії, залишалися джерелом латентної напруги, хоча політичні еліти обох країн намагалися не виносити їх у публічну площину на шкоду стратегічним інтересам [43].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року стало історичним рубіконом, який миттєво трансформувал польсько-українські відносини з площини політичного партнерства у вимір екзистенційного братерства та тотальної мобілізації ресурсів. Польща, усвідомлюючи, що оборона Києва є запорукою безпеки Варшави, взяла на себе роль головного логістичного, гуманітарного та дипломатичного тилу України. Цей період (2022–2023 рр.) характеризується безпрецедентною інтенсивністю взаємодії на всіх рівнях, формуванням нових механізмів інтеграції та зламом старих геополітичних табу в Європі.

Реакція польського суспільства та держави на гуманітарну кризу стала феноменом світового масштабу. Польща де-факто скасувала кордон для українських біженців, прийнявши мільйони людей без створення традиційних

таборів для біженців – основний тягар прийому взяли на себе прості польські родини та органи місцевого самоврядування. Вже 12 березня 2022 року Сейм Польщі ухвалив спеціальний закон про допомогу громадянам України, який надав українцям статус, максимально наближений до прав громадян Польщі. Запровадження статусу PESEL UKR дозволило українцям отримати легальний доступ до ринку праці, системи охорони здоров'я та освіти, а також право на соціальні виплати, такі як допомога на дітей «800+» та одноразові виплати на облаштування. Це рішення стало стратегічним кроком з інтеграції українців у європейський простір через польську інфраструктуру, перетворюючи біженців на активних учасників економічного життя. Станом на 2025 рік, незважаючи на пізніші спроби обмеження пільг, ця система залишалася фундаментом соціальної стабільності для майже мільйона українців [44].

У військовому вимірі Польща діяла рішуче та на випередження, ставши одним із найбільших донорів озброєння для ЗСУ. Загальна вартість військової допомоги, наданої у цей період, перевищила 4 мільярди євро і охоплювала понад 44 пакети підтримки. Польща передала Україні сотні танків Т-72 та РТ-91 Twardy, що дозволило утримати лінію фронту в критичні місяці 2022 року. Саме Варшава стала ініціатором та локомотивом «танкової коаліції», першою оголосивши про готовність передати роту танків Leopard 2, що змусило Німеччину та інших союзників розблокувати постачання важкої бронетехніки західного зразка. Крім того, Польща передала Україні винищувачі МіГ-29, фактично розблокувавши «авіаційне табу». Аеропорт Жешув-Ясьонка перетворився на головний логістичний вузол (hub) для перекидання західної зброї, приймаючи тисячі рейсів військово-транспортної авіації союзників. Ця роль зробила підкарпатський регіон критично важливим елементом глобальної системи безпеки, захищеним системами ППО Patriot [45; 51].

Найбільш значущим політичним досягненням цього періоду стала роль Польщі в отриманні Україною статусу кандидата на членство в ЄС. Ще до повномасштабного вторгнення ідея швидкого надання Україні такого статусу сприймалася в багатьох столицях Західної Європи скептично. Однак вже 26

лютого 2022 року, на третій день великої війни, президент Анджей Дуда виступив із революційною ініціативою негайного надання Україні статусу кандидата за спеціальною прискореною процедурою. Це запустило ланцюгову реакцію: 28 лютого Україна подала офіційну заявку, а Польща разом із країнами Балтії розгорнула потужну адвокаційну кампанію в кулуарах Брюсселя, переконуючи скептиків (передусім Німеччину, Францію та Нідерланди), що війна змінила саму природу процесу розширення. Польські дипломати аргументували, що статус кандидата є не просто технічним етапом, а політичним сигналом про приналежність України до європейської родини, який необхідний для підтримки морального духу нації. Історичне рішення Європейської Ради 23 червня 2022 року про надання статусу кандидата стало прямим результатом цієї скоординованої польсько-української дипломатичної атаки [45; 46; 47]

Інтенсивність візитів лідерів двох країн у 2022–2023 роках не мала аналогів у сучасній історії. Президенти Анджей Дуда та Володимир Зеленський, а також прем'єр-міністри, зустрічалися десятки разів, демонструючи повну єдність. Візити польського керівництва до Києва у квітні та червні 2022 року, коли російські війська ще загрожували столиці або щойно відступили, стали потужними символами підтримки. Формат Люблінського трикутника (Україна, Польща, Литва) набув нового змісту, трансформувавшись у механізм координації оборонної політики. На саміті у Львові в січні 2023 року лідери Трикутника підписали спільну декларацію, яка зафіксувала непохитну підтримку суверенітету України та визначила перемогу над Росією як спільну стратегічну мету. Паралельно відбувалася стрімка інфраструктурна та енергетична інтеграція. В умовах російських атак на українську енергосистему, критично важливим стало відновлення та запуск інтерконектора Хмельницька АЕС – Жешув, який дозволив стабілізувати українську енергомережу шляхом імпорту електроенергії з Європи та створив можливості для експорту в моменти профіциту. Польща також стала гарантом паливної безпеки України, забезпечуючи транзит нафтопродуктів після знищення російськими ракетами українських нафтобаз та Кременчуцького НПЗ.

Підсумовуючи цей етап, можна стверджувати, що у 2022–2023 роках Польща не просто підставила плече, а фактично взяла на себе функцію «стратегічного тилу» української державності. Варшава використала всю свою політичну вагу в ЄС та НАТО, щоб зламати інерцію західної бюрократії та забезпечити Україні необхідні ресурси для виживання. Це був період, коли національні інтереси Польщі повністю ототожнювалися з перемогою України, що дозволило тимчасово винести за дужки складні історичні та економічні суперечності.

Втім, починаючи з другої половини 2023 року, романтичний період емоційної єдності почав поступатися місцем жорсткому економічному прагматизму, що оголив структурні суперечності між двома великими аграрними економіками. Зернова криза, спровокована блокуванням чорноморських портів та напливом української агропродукції на ринок ЄС, призвела до протестів польських фермерів та введення Варшавою одностороннього ембарго на імпорту українського зерна.¹² Ситуація значно погіршилася в листопаді 2023 року, коли польські перевізники розпочали блокаду кордону, вимагаючи скасування «транспортного безвізу» для України.¹³ Цей конфлікт продемонстрував, що економічні інтереси національних виробників для польського уряду можуть переважувати стратегічні міркування солідарності. Зміна влади в Польщі у грудні 2023 року та прихід уряду Дональда Туска не принесли миттєвого вирішення: Туск, хоч і декларував повну підтримку України у війні, був змушений балансувати між зобов'язаннями перед Брюсселем та тиском внутрішнього електорату [52].

Спробою повернути відносини у конструктивне русло стало підписання 8 липня 2024 року у Варшаві Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Польщею. Цей документ, підписаний Володимиром Зеленським та Дональдом Туском, став одним із найамбітніших серед усіх двосторонніх безпекових угод України.¹⁵ Угода закріпила механізм постійних консультацій та довгострокової військової підтримки. Унікальним положенням документу став пункт про можливість перехоплення Польщею російських ракет і дронів у

повітряному просторі України, якщо вони летять у напрямку польського кордону – крок, на який не наважився жоден інший партнер Києва [43] Крім того, угода передбачала створення «Українського легіону» – добровольчого підрозділу з числа громадян України, які проживають у Польщі та інших країнах ЄС.¹⁶ Станом на кінець 2024 – початок 2025 року, до Легіону було подано понад 1000 заявок, а перші групи добровольців розпочали навчання на польських полігонах під керівництвом інструкторів НАТО.¹⁷ Цей проект став інноваційним прикладом мобілізації діаспори, хоча початкові очікування щодо формування повноцінної бригади довелося скоригувати через меншу кількість добровольців, ніж планувалося [44].

Перша половина 2025 року пройшла під знаком головування Польщі в Раді Європейського Союзу. Варшава оголосила підтримку євроінтеграції України своїм пріоритетом, намагаючись прискорити переговорний процес.²⁰ Завдяки зусиллям польської дипломатії та інтенсивній роботі українського уряду, у вересні 2025 року Україна успішно завершила процес скринінгу законодавства, що дозволило відкрити переговори за кількома ключовими кластерами, зокрема кластером «Фундаментальні засади». Міжурядова конференція в червні 2025 року зафіксувала цей прогрес, попри спротив окремих держав-членів, таких як Угорщина. Польща активно використовувала своє головування для утримання українського питання у фокусі європейської політики, однак саме в цей час внутрішньополітична ситуація в самій Польщі зазнала кардинальних змін, що поставили під загрозу подальшу динаміку підтримки.

Президентські вибори у Польщі в травні-червні 2025 року стали справжнім політичним землетрусом. Перемогу здобув кандидат від правоконсервативної партії «Право і Справедливість» (PiS), історик Карол Навроцький, який у другому турі випередив представника ліберальної коаліції Рафала Тшасковського Навроцький, відомий своїми націоналістичними поглядами та жорсткою позицією щодо історичної пам'яті, одразу після обрання змінив тональність діалогу з Києвом. В інтерв'ю іноземним медіа він заявив, що «наразі проти вступу України до ЄС», доки не будуть вирішені «важливі цивілізаційні питання»,

маючи на увазі насамперед ексгумацію та вшанування жертв Волинської трагедії [57] Це створило небезпечну ситуацію двовладдя у Варшаві, де уряд Туска продовжував підтримувати євроінтеграцію України, а президент відкрито ставив під сумнів її доцільність без виконання історичних умов.

Нова політична реальність швидко конвертувалася у конкретні дії. У серпні 2025 року президент Навроцький наклав вето на закон, ухвалений парламентом, який передбачав продовження виплати соціальних пільг для українських біженців (програма 800+ та інші допомоги) до 2026 року [58]. Аргументуючи своє рішення, Навроцький заявив, що після трьох років війни допомога має надаватися лише тим, хто працює, і що «польське законодавство має захищати насамперед поляків». Це вето стало шоком для багатьох українців у Польщі та викликало різку критику з боку прем'єра Туска, який назвав його «порушенням азбуки людяності», але не зміг подолати президентське вето в Сеймі [58]. Паралельно з цим, у листопаді 2025 року відновилося блокада кордону польськими перевізниками, які отримали дозвіл на проведення протестів до січня 2026 року. Повернення до блокади в умовах наближення зими стало черговим ударом по українській економіці, яка і без того страждала від російських атак на енергетику.

На тлі політичного охолодження, парадоксальним чином, відбувся певний прогрес у найболючішому історичному питанні. У жовтні 2025 року, можливо, намагаючись знизити градус напруги, Україна надала офіційний дозвіл на проведення пошукових та ексгумаційних робіт жертв Волинської трагедії у селі Угли Рівненської області та інших локаціях [59]. Цей крок, якого польська сторона домогалася роками, був позитивно оцінений у Варшаві, навіть скептично налаштованим президентом Навроцьким, який назвав його «кроком у правильному напрямку» [60]. Однак, встановлення у Польщі пам'ятників із натуралістичним зображенням жертв трагедії продовжувало підживлювати емоційну напругу в суспільстві. Історична пам'ять залишалася інструментом політичної мобілізації, який регулярно використовувався польськими правими

силами для тиску на українську сторону, перетворюючи історію на передумову майбутнього членства України в ЄС.

Попри політичну турбулентність, економічна та інфраструктурна інтеграція двох країн продовжувала поглиблюватися, керуючись логікою виживання та ринкової необхідності. За підсумками 9 місяців 2025 року Польща закріпила за собою статус одного з головних торговельних партнерів України: експорт українських товарів до Польщі склав 3,7 млрд доларів, тоді як імпорт досяг 5,7 млрд доларів.³² Від'ємне сальдо для України пояснювалося критичною потребою в імпорті палива, обладнання та товарів подвійного призначення. Важливою подією стало відкриття у вересні 2025 року нової залізничної гілки європейського стандарту (1435 мм) на ділянці Ужгород – Чоп, що вперше з'єднало український обласний центр прямим євроколіїним сполученням з ЄС. Крім того, Єврокомісія виділила значні грантові кошти на будівництво євроколії до Львова, що свідчить про довгострокову стратегію інфраструктурного зрощення України з європейським простором через Польщу.³⁴ Енергетичний діалог також вийшов на новий рівень завдяки повноцінній роботі інтерконектора Хмельницька АЕС – Жешув, який став критично важливим елементом стабільності української енергосистеми в умовах постійних обстрілів.

Підсумовуючи аналіз періоду 2014–2025 років, можна констатувати, що польсько-українські відносини пройшли складну еволюцію. Якщо у 2014–2021 роках Польща виступала переважно як політичний ментор, а у 2022–2023 роках – як «сестра» і рятівниця, то до кінця 2025 року вона трансформувалася у вимогливого прагматика. Варшава залишається незамінним безпековим союзником і логістичним вікном у світ, але політична ціна цієї підтримки зростає. Перемога Карола Навроцького та формування нової політичної кон'юнктури у Польщі свідчать про те, що подальша євроінтеграція України буде неможливою без складних компромісів у питаннях історії та економіки. Польща чітко дала зрозуміти: вступ України до ЄС розглядається не лише як геополітична необхідність для стримування Росії, але і як виклик для польської економіки, який потребує жорсткого регулювання. Майбутнє двостороннього діалогу

залежатиме від здатності Києва адаптуватися до цієї нової, більш трансакційної реальності, де безпекова співпраця йде пліч-о-пліч із жорсткою конкуренцією за ринки та боротьбою за історичну правду.

2.2. Військова взаємодія між Польщею та Україною в контексті повномасштабного вторгнення Росії

Військово-технічне співробітництво та безпекова взаємодія між Україною та Республікою Польща у період з 2014 по 2025 роки становлять собою унікальний феномен у сучасній історії європейської безпеки, що трансформувався від ситуативного партнерства до формування де-факто єдиного оборонного простору на східному фланзі НАТО. Цей процес, каталізований російською агресією, пройшов складну еволюцію, яку можна умовно поділити на кілька етапів: період інституційної підготовки та формування довіри (2014–2021), фазу екстреного реагування та масової передачі озброєнь (2022–2023) та етап системної інтеграції, промислової кооперації та створення спільних натівських структур (2024–2025). Аналіз цієї динаміки свідчить про те, що безпека України остаточно кристалізувалася як імператив національної безпеки Польщі, що змусило Варшаву не лише виступити в ролі головного логістичного хабу та донора озброєнь, але й ініціювати глибокі зміни в архітектурі безпеки всього Північноатлантичного альянсу [58].

Фундамент для майбутнього стратегічного союзу був закладений ще у 2014 році, після анексії Криму та початку війни на Донбасі, коли усвідомлення спільної загрози спонукало до пошуку нових форматів взаємодії. Ключовим досягненням цього періоду стало створення Литовсько-Польсько-Української бригади імені Великого гетьмана Костянтина Острозького (LITPOLUKRBRIG), штаб якої розташувався у Любліні. Ця ініціатива вийшла далеко за межі символічного жесту, перетворившись на реальний інструмент імплементації

стандартів НАТО в Збройних Силах України. Бригада стала своєрідним "шлюзом", через який українські офіцери отримували доступ до натівських процедур планування операцій (MDMP), структури штабів та стандартів зв'язку ще до отримання Україною статусу партнера з розширеними можливостями. Спільні навчання, такі як "Brave Band" та "Three Swords", дозволили відпрацювати механізми оперативної сумісності на рівні штабів та підрозділів, що відіграло критичну роль у перші дні повномасштабного вторгнення, коли швидкість прийняття рішень та здатність до координації з західними партнерами стали питаннями виживання держави [59].

Повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року стало історичним рубіконом, який миттєво перевів співпрацю у площину тотальної мобілізації ресурсів. Польща, діючи на випередження, взяла на себе роль "криголама" у питаннях постачання важкого озброєння, руйнуючи одне за одним табу, що існували в західних столицях. Варшава стала беззаперечним лідером у наданні бронетехніки, передавши Україні понад 300 танків різних модифікацій. Основу цього "броньованого кулака" склали сотні модернізованих танків Т-72М1 та Т-72М1R, оснащених сучасними тепловізорами та системами зв'язку, а також близько 60 одиниць РТ-91 "Twardy" – глибокої польської модернізації з динамічним захистом ERAWA. Саме ці машини дозволили Збройним Силам України компенсувати втрати перших місяців війни та сформувати ударні угруповання для контрнаступальних операцій. Кульмінацією цієї політики стала ініціатива Польщі щодо створення "танкової коаліції", коли президент Анджей Дуда першим оголосив про готовність передати роту танків Leopard 2A4, створивши необхідний дипломатичний тиск на Німеччину та відкривши шлях для постачання західної бронетехніки іншими партнерами [60].

Військова співпраця між Україною, Польщею та Литвою, інституційно оформлена через створення спільної бригади LITPOLUKRBRIG імені Великого гетьмана Костянтина Острозького, стала унікальним феноменом у сучасній європейській безпековій архітектурі, трансформувавшись з дипломатичного жесту в ефективний інструмент бойової підготовки та оперативної сумісності.

Аналіз серії навчань, що проводилися у період з 2016 по 2021 роки, зокрема «Common Challenge», «Rapid Trident» та «Three Swords», демонструє системний підхід до інтеграції українських підрозділів у структури НАТО ще до отримання Києвом офіційних політичних гарантій, а події після 24 лютого 2022 року довели критичну важливість набутих навичок у реальних бойових умовах [61].

Фундаментальним етапом у становленні цієї тристоронньої військової одиниці стали сертифікаційні навчання «Common Challenge-16», які відбулися у грудні 2016 року на польському полігоні Демба. Саме ці маневри стали екзаменом на зрілість для багатонаціонального штабу, перевіряючи його здатність керувати приданими підрозділами відповідно до стандартів НАТО. Успішне проходження сертифікації дозволило бригаді досягти повної оперативної спроможності (Full Operational Capability) у січні 2017 року, що стало юридичним та фактичним визнанням того, що українські офіцери здатні планувати та проводити операції за процедурами Альянсу на рівні з польськими та литовськими колегами. Це навчання заклало основу для подальшої інтелектуальної інтеграції штабів, перевівши співпрацю з площини теоретичних дискусій у вимір практичного застосування натівських протоколів STANAG [62].

Логічним продовженням цього процесу стала щорічна серія командно-штабних тренувань «Brave Band», які фокусувалися на відпрацюванні процесу прийняття військових рішень (Military Decision Making Process – MDMP). Особливу вагу мали тренування 2020 року, до яких як ментори долучилися представники Національної гвардії штату Іллінойс (США). Під час цих заходів українські штабні офіцери опановували культуру «Mission Command» (управління через завдання), яка передбачає делегування повноважень та заохочення ініціативи молодших командирів – філософію, що кардинально відрізняється від жорсткої радянської централізації. Саме під час «Brave Band» відбувалася синхронізація ментальних карт українських та натівських командирів, що дозволило їм говорити однією операційною мовою.

Апогеєм багаторічної підготовки та, як згодом стало зрозуміло, генеральною репетицією оборони проти російського вторгнення стали навчання

«Three Swords 2021» («Три мечі»), які вперше в історії бригади були проведені на території України у липні 2021 року. Масштаб цих маневрів на Яворівському полігоні був безпрецедентним для формату: понад 1200 військовослужбовців та 200 одиниць бойової техніки з чотирьох країн (Литви, Польщі, України та США як партнера). Ключовим українським компонентом навчань став підрозділ 80-ї окремої десантно-штурмової бригади, що свідчило про залучення до співпраці найбільш боєздатних, елітних частин ЗСУ. Вибір 80-ї ОДШБр не був випадковим, адже висока мобільність та автономність десантників ідеально відповідали концепції застосування LITPOLUKRBRIG.

Особливої уваги заслуговує сценарій навчань «Three Swords 2021», що мав кодову назву «OCCASUS». На відміну від традиційних миротворчих сценаріїв минулого, цей легендарний конфлікт моделював ситуацію, де фіктивний супротивник (з прозорими натяками на Російську Федерацію) спочатку дестабілізує ситуацію гібридними методами, нарощує військову присутність на кордонах, а згодом переходить до відкритої конвенційної агресії. Відпрацювання переходу від стабілізаційних дій до повномасштабної оборонної операції (Defensive Operation) в умовах радіоелектронної протидії та загрози з повітря стало прямим моделюванням викликів, з якими українська армія зіткнулася вранці 24 лютого 2022 року. Участь польських та литовських підрозділів на українській землі також мала потужний сигнальний ефект, демонструючи політичну єдність Люблінського трикутника [68].

Паралельно з внутрішніми навчаннями бригади, підрозділи LITPOLUKRBRIG активно інтегрувалися у ширші формати, такі як серія «Rapid Trident». У 2018 та 2019 роках військовослужбовці бригади брали участь у цих українсько-американських навчаннях, відпрацьовуючи завдання як у командно-штабній, так і в польовій фазах. Це дозволило перевірити сумісність систем зв'язку та тактичних прийомів на рівні взвод-рота в умовах взаємодії з підрозділами інших країн НАТО, зокрема Великої Британії та Канади. «Rapid Trident» слугував своєрідним полігоном для тестування процедур, розроблених у

штабі в Любліні, на реальній місцевості та з реальною технікою, виявляючи технічні та процедурні розбіжності, які оперативно усувалися.

Ефективність цієї багаторічної підготовки стала очевидною у перші тижні повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. 80-та окрема десантно-штурмова бригада, офіцери якої пройшли через горнило навчань LITPOLUKRBRIG та опанували принципи децентралізованого командування, зіграла вирішальну роль у битві за Вознесенськ та обороні півдня України. Здатність командирів батальйонів та рот приймати автономні рішення в умовах хаосу та відсутності стійкого зв'язку з вищим командуванням, майстерне використання маневреної оборони та засідок – все це стало прямим наслідком впровадження стандартів НАТО, відпрацьованих під час «Three Swords» та «Brave Band». Успішні дії українських десантників у Курській операції 2024 року, де були застосовані складні загальновійськові маневри та інфільтрація, також несуть відбиток штабної культури, сформованої у тісній співпраці з польськими партнерами [69].

З початком великої війни роль LITPOLUKRBRIG трансформувалася, але не зменшилася. Штаб бригади у Любліні став ключовим елементом у системі тренувальних місій ЄС (EUMAM Ukraine), інтегрувавшись у структуру Командування загальновійськової підготовки (CAT-C). Офіцери бригади, використовуючи свій унікальний досвід розуміння як радянської, так і натівської військових шкіл, виступили в ролі менторів та координаторів, забезпечуючи якісну підготовку тисяч українських військовослужбовців на полігонах Польщі. Таким чином, інвестиції у спільні навчання 2016–2021 років конвертувалися не лише у боєздатність окремих підрозділів на початку вторгнення, але й у створення стійкої інфраструктури для довгострокової підтримки українського війська, де польсько-українське братерство по зброї набуло форми інституційної незворотності [70].

Не менш важливою стала роль Польщі у посиленні артилерійської компоненти українського війська. Самохідні артилерійські установки AHS "Krab" стали символом ефективності польського оборонно-промислового

комплексу. Поєднання південнокорейського шасі, британської башти та польської системи управління вогнем "Тораз" створило систему, яка ідеально підійшла для умов високоінтенсивної контрбатареїної боротьби. Після безоплатної передачі перших 18 установок із запасів Війська Польського, у червні 2022 року було підписано рекордний контракт на виробництво ще 54 одиниць, що стало найбільшою експортною угодою в історії польської оборонної промисловості. "Краби" довели свою ефективність на полі бою, ставши пріоритетною ціллю для російських військ, що, в свою чергу, вимагало створення надійної системи логістики та ремонту [74].

У 2023–2024 роках акцент у співпраці почав зміщуватися від прямої передачі техніки до створення інфраструктури для її обслуговування та спільного виробництва, що є ознакою переходу до стратегії війни на виснаження. На заводі Bumar-Łabędy у Глівіце було розгорнуто ремонтний хаб для танків Leopard 2, що дозволило значно скоротити логістичне плече та час повернення пошкоджених машин у стрій. Цей процес супроводжувався складними переговорами з німецькими концернами Rheinmetall та KMW щодо доступу до технологічної документації та вартості запчастин, однак стратегічна необхідність змусила сторони знайти компроміс. Ще більш значущим кроком стала локалізація виробництва польських безпілотних систем в Україні. Приватна група WB Group, чії розвідувальні БПЛА FlyEye та ударні комплекси Warmate продемонстрували виняткову стійкість до російських засобів радіоелектронної боротьби, у 2025 році запустила виробництво дронів безпосередньо на українських потужностях. Це рішення не лише посилює спроможності української армії, але й засвідчило найвищий рівень довіри між партнерами, адже передача технологій в умовах війни несе значні ризики.

Період 2024–2025 років ознаменувався фундаментальним зсувом у філософії та архітектурі західної військової підтримки України. Якщо на початкових етапах великої війни ключову роль відіграла Контактна група з питань оборони України (формат «Рамштайн»), що діяла як гнучкий, але політично залежний механізм під лідерством США, то зтяжний характер

конфлікту диктував необхідність переходу до більш стійких та передбачуваних структур. Цей перехід матеріалізувався у поступовій передачі координаційних та логістичних функцій від ситуативної коаліції безпосередньо до структур Північноатлантичного альянсу. Центральне місце у цій новій конфігурації посіла Польща, яка остаточно закріпила за собою статус головного операційного вузла (hub) колективної безпеки Європи [78].

Поворотним моментом стала Вашингтонська декларація саміту НАТО у липні 2024 року, яка зафіксувала створення Служби безпекової допомоги та тренування для України (NATO Security Assistance and Training for Ukraine – NSATU). Ця структура, штаб-квартира якої розмістилася у німецькому Вісбадені, взяла на себе завдання, які раніше виконували американські військові в рамках Групи сприяння безпеці України (SAG-U). Головна мета NSATU полягала у «страхуванні» допомоги від політичних турбулентностей у країнах-партнерах (насамперед у США) та переведенні постачань на рейки довгострокового оборонного планування. Станом на 2025 рік, NSATU координує не лише поточні поставки, але й розвиток майбутніх Збройних Сил України, забезпечуючи їх взаємосумісність з НАТО [79].

Однак, якщо мозок цієї системи знаходиться у Німеччині, то її фізичне серце б'ється у Польщі. Ключовим елементом архітектури NSATU став логістичний вузол POLLOGHUB, розгорнутий на базі аеропорту Жешув-Ясьонка та прилеглих військових об'єктів. Роль цього хабу важко переоцінити: за даними на кінець 2025 року, через нього проходить від 90% до 95% усієї військової допомоги, що надходить в Україну від понад 40 країн світу. Масштаби операцій вражають: щомісяця хаб обробляє близько 18 000 тонн вантажів, а загальна кількість переміщень техніки та обладнання з моменту запуску NSATU у березні 2025 року перевищила 60 000 одиниць. Це перетворило цивільний аеропорт підкарпатського воєводства на один з найбільш завантажених та стратегічно важливих транспортних вузлів у світі.

Концентрація таких ресурсів на обмеженій території перетворила Жешув на об'єкт №1 для російської розвідки та диверсійних груп. Усвідомлюючи ці

ризиками, НАТО та Польща перетворили регіон на справжню фортецю. Небо над хабом захищене ешелонованою системою протиповітряної оборони, що включає американські, німецькі та нідерландські батареї Patriot, а також системи меншого радіуса дії. У січні 2025 року Німеччина та Нідерланди підтвердили продовження місії своїх підрозділів ППО в цьому районі, визнаючи, що безпека логістики є критичною умовою обороноздатності України [80].

Проте загроза еволюціонувала від прямого військового шантажу до методів гібридної війни. Протягом 2024–2025 років польські спецслужби (ABW) зафіксували безпрецедентну активність російських агентурних мереж, спрямовану на порушення ланцюгів постачання. У листопаді 2025 року стався інцидент, який прем'єр-міністр Дональд Туск назвав «безпрецедентним актом саботажу»: пошкодження залізничної колії на ділянці Варшава – Люблін, що є частиною критичного маршруту доставки допомоги. Хоча трагедії вдалося уникнути, розслідування вказало на причетність групи осіб, завербованих російськими спецслужбами для встановлення трекерів на ешелони та вчинення диверсій.

Ці події змусили Польщу радикально переглянути протоколи безпеки. Було запроваджено режим посиленого контррозвідувального захисту навколо ключових транспортних артерій та складських приміщень. Уряд виділив додаткові ресурси на кіберзахист логістичних систем, оскільки цифрова інфраструктура залізниці та аеропорту постійно перебуває під атаками російських хакерів. Крім того, Польща ініціювала створення спеціальної оперативної групи в рамках НАТО для протидії гібридним загрозам логістиці на східному фланзі.

Іншим виміром безпекового напруження стали повітряні інциденти. Масштабна атака російських дронів на західні регіони України у вересні 2025 року призвела до порушення повітряного простору Польщі, коли група «Шахедів» (Gerbera-type drones) заглибилася на територію країни. Це змусило польське командування підняти в повітря винищувачі F-16 та, за непідтвердженими офіційно даними, збити кілька цілей. Цей інцидент

актуалізував дискусію в рамках НАТО щодо необхідності розширення мандату на перехоплення повітряних цілей ще над територією України, якщо вони загрожують об'єктам Альянсу – положення, яке Варшава намагалася закріпити у двосторонній безпековій угоді з Києвом.

Попри ці виклики, система NSATU довела свою ефективність. Вона дозволила синхронізувати потоки допомоги з реальними потребами фронту, забезпечивши не лише постачання («push»), але й ремонт та обслуговування техніки («sustainment»). Польща, надаючи свою територію та інфраструктуру, взяла на себе левову частку ризиків, пов'язаних з підтримкою України. Це наклало відбиток на внутрішньополітичну ситуацію: питання безпеки Жешува та східного кордону стало фактором консолідації польського суспільства, нівелюючи навіть гострі політичні розбіжності між урядом Туска та президентом Навроцьким. Обидва табори визнають: доки функціонує логістичний міст через Польщу, Україна здатна чинити опір, а отже, російські танки залишаються далеко від польських кордонів [83].

Унікальним прикладом інтеграції стало відкриття у лютому 2025 року в польському місті Бидгощ Спільного центру аналізу, підготовки та освіти НАТО-Україна (JATES). Ця структура стала першою повноцінною спільною інституцією України та Альянсу, яка працює не просто як тренувальний центр, а як аналітичний хаб. Завдання JATES полягає у двосторонньому трансфері досвіду: українські військові передають партнерам унікальні знання про ведення сучасної війни (застосування FPV-дронів, тактика штурмових груп, протидія масованим ракетним ударам), які потім імплементуються в доктрини НАТО. Таким чином, Польща стала майданчиком, де відбувається інтелектуальне злиття військових шкіл України та Заходу, що де-факто наближає оперативну сумісність до абсолюту ще до формального політичного рішення про членство [84].

Розвиток авіаційної компоненти військово-технічного співробітництва між Варшавою та Києвом у 2023–2025 роках став, без перебільшення, однією з найбільш складних і водночас критично важливих сторінок двосторонніх відносин. Якщо на початковому етапі повномасштабного вторгнення роль

Польщі полягала у швидкому постачанні радянських платформ та запасних частин, то з формуванням «коаліції винищувачів» (F-16 Training Coalition) у липні 2023 року Варшава трансформувала свою функцію, ставши ключовим логістичним та технічним хабом для обслуговування західної авіації. Цей процес відбувався на тлі складної дипломатичної гри навколо передачі залишків польського флоту МіГ-29, де безпекові інтереси самої Польщі вступили в пряму конкуренцію з нагальними потребами українського фронту.

Історія передачі польських винищувачів МіГ-29 є класичним прикладом еволюції західної військової допомоги: від повного заперечення можливості надання бойової авіації до поступового зняття табу. Польща спільно зі Словаччиною виступила криголамом у цьому питанні, передавши перші борти навесні 2023 року. Станом на кінець 2025 року, за різними оцінками, Україна отримала від Польщі близько 10–14 одиниць цих машин, які пройшли попередню модернізацію для відповідності стандартам НАТО. Однак передача решти польського парку МіГів (ще однієї ескадрильї, яка налічує близько 14 літаків) перетворилася на затяжний переговорний процес [89].

Проблема полягає у так званому «каскадному заміщенні». Польський уряд, представлений як адміністрацією Матеуша Моравецького, так і згодом кабінетом Дональда Туска, зайняв принципову позицію: передача літаків можлива лише за умови «заповнення прогалів» (filling the gaps) у власній системі протиповітряної оборони. Варшава аргументує це тим, що Польща є прифронтовою державою, чий повітряний простір регулярно порушується російськими ракетами та дронами, як це сталося під час масованих інцидентів у 2024 та 2025 роках. Відповідно, польські МіГи продовжують виконувати завдання з патрулювання неба (Air Policing) до моменту їх фізичної заміни на нові платформи.

Надія Варшави покладалася на прискорене отримання американських винищувачів п'ятого покоління F-35 Lightning II, контракт на які було підписано ще у 2020 році, а також на легкі корейські винищувачі FA-50. Однак графік постачання F-35 передбачає досягнення повної операційної спроможності лише ближче до 2026–2030 років, що створює часовий лаг. У липні 2024 року в тексті

двосторонньої безпекової угоди було зафіксовано намір Польщі «розглянути можливість» передачі ескадрильї МіГів, але без чітких часових рамок. У 2025 році переговори зайшли в глухий кут: Варшава запропонувала союзникам по НАТО (зокрема, Великій Британії та Німеччині) тимчасово перебазувати свої винищувачі (Eurofighter Typhoon) на польські аеродроми для патрулювання, щоб вивільнити МіГи для України, проте остаточного консенсусу щодо такого ротаційного механізму досягти не вдалося [90].

Якщо питання МіГів залишалося політично чутливим, то у сфері забезпечення експлуатації західних винищувачів F-16 Польща досягла значного прогресу, хоча й діяла менш публічно. Варшава увійшла до «авіаційної коаліції» не як основний центр підготовки пілотів (цю роль взяли на себе Румунія зі своїм центром у Фетешті та США), а як головний технічний та логістичний тил. Польські авіабази та промислові потужності стали критично важливими для обслуговування українських F-16. Американські посадовці, зокрема заступник міністра оборони США Вільям ЛаПлант, офіційно підтвердили, що Польща розглядається як ключове місце для проведення складного технічного обслуговування (Complex Maintenance) та ремонту цих літаків, оскільки виконання таких робіт безпосередньо в Україні пов'язане з надвисокими ризиками російських ракетних ударів.

Роль Польщі як MRO-хабу (Maintenance, Repair, and Operations) для F-16 важко переоцінити. Українська авіація стикається з інтенсивним зносом техніки, і здатність швидко відновлювати боєздатність літаків є запорукою виживання. Польща, маючи багаторічний досвід експлуатації власних F-16 Block 52+, володіє необхідною інфраструктурою та кваліфікованим персоналом. Більше того, саме через польський логістичний хаб у Жешуві (POLLOGHUB) відбувається перекидання великогабаритних компонентів для F-16. Зафіксовано випадки доставки фюзеляжів та іншого обладнання з США до Польщі важкими транспортними літаками Ан-124 «Руслан», що свідчить про налагоджений трансатлантичний логістичний міст [91].

Окремим вектором співпраці стала підготовка технічного персоналу. Усвідомлюючи, що "золотим стандартом" для F-16 є показник боєготовності флоту на рівні 70%, Польща зосередилася на навчанні українських техніків, які відповідають за обслуговування озброєння, авіоніки та двигунів. Хоча безпосереднє навчання пілотів у Польщі не набуло такого розмаху, як у США чи Данії, польська сторона надала доступ до своїх тренажерних комплексів та симуляторів, що дозволило українським авіаторам відпрацьовувати тактичні прийоми без ризику для реальних бортів.

Безпека цього логістичного та ремонтного хабу стала пріоритетом для всього Альянсу. Усвідомлюючи загрозу диверсій та ракетних атак з боку Росії, Нідерланди та інші партнери розгорнули в районі Жешува ешелоновану систему протиповітряної оборони, що включає комплекси Patriot та NASAMS, забезпечуючи «парасольку» для обслуговування техніки, яка прямує в Україну. Це перетворило південний схід Польщі на де-факто тилову базу Повітряних Сил ЗСУ, інтегровану в систему оборони НАТО.

Таким чином, станом на кінець 2025 року авіаційна співпраця трансформувалася у складну модель взаємозалежності. Україна залежить від польської логістики та ремонтних потужностей для підтримки своїх F-16 у повітрі, тоді як Польща використовує фактор допомоги Україні як аргумент для прискорення модернізації власних Повітряних Сил та посилення присутності союзників на своїй території. Питання передачі останніх МіГ-29 залишається відкритим і, ймовірно, буде вирішене лише після того, як нові F-35 почнуть масово надходити на озброєння польської армії, або ж коли НАТО погодиться на безпрецедентний крок із гарантування безпеки польського неба силами союзної авіації на постійній основі.

Новим амбітним етапом стало підписання 8 липня 2024 року Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Польщею. Цей документ містив два революційних положення. По-перше, він передбачав створення "Українського легіону" – добровольчого підрозділу, сформованого з громадян України, які проживають у Польщі та інших країнах ЄС. Попри початковий

скепсис та організаційні труднощі, до початку 2025 року проект почав набирати обертів: рекрутинговий центр у Любліні отримав понад півтори тисячі заявок, а перші групи добровольців розпочали інтенсивну підготовку на польських полігонах під керівництвом інструкторів НАТО. Польська сторона забезпечила повне матеріально-технічне оснащення та логістику, тоді як Україна відповідала за рекрутинг та правове забезпечення. По-друге, угода зафіксувала можливість обговорення механізму перехоплення Польщею російських ракет і дронів у повітряному просторі України, якщо вони загрожують польській території. Хоча реалізація цього пункту наштотувала на стриману позицію керівництва НАТО, яке побоюється прямої ескалації, сам факт його появи у міжнародному договорі створив важливий прецедент. Інциденти з порушенням польського повітряного простору російськими дронами у 2024–2025 роках лише підсилили актуальність цієї дискусії, змусивши Варшаву активувати консультації за статтею 4 Вашингтонського договору та посилити патрулювання східного кордону в рамках операції "Eastern Sentry".

Внутрішньополітичний контекст Польщі у 2025 році, зокрема перемога на президентських виборах кандидата від правих сил Карола Навроцького, вніс певні корективи у риторику двосторонніх відносин, особливо в питаннях історичної пам'яті та соціального забезпечення біженців. Однак, стратегічний консенсус щодо військової підтримки України залишився непорушним. І ліберальний уряд Дональда Туска, і консервативний президент Навроцький розглядають поразку України як екзистенційну загрозу для польської державності. Це підтверджується безпрецедентним зростанням оборонного бюджету Польщі до 4,7% ВВП у 2025 році, значна частина якого спрямована на модернізацію армії та підтримку спільних з Україною проектів, таких як виробництво боєприпасів великого калібру. Спільне підприємство між українським "Укроборонпром" (АТ "УОП") та польською PGZ щодо виробництва 125-мм танкових снарядів, а також будівництво нового заводу з виробництва корпусів для 155-мм снарядів у місті Краснік, свідчать про те, що промислова кооперація розрахована на довгострокову перспективу [91].

Підсумовуючи розвиток польсько-українського військово-технічного співробітництва у 2014–2025 роках, можна стверджувати, що воно пройшло шлях від декларативної підтримки до формування глибокого оборонного альянсу. Польща не лише надала критично важливі ресурси для виживання України у найтяжчі моменти війни, але й трансформувала власну оборонну політику та промисловість під потреби спільної безпеки. Створення спільних інституцій, таких як JАТЕС, локалізація виробництва високоточного озброєння, інтеграція логістичних ланцюгів та підготовка особового складу свідчать про те, що кордон між оборонними потенціалами двох країн стає все більш прозорим. Цей симбіоз, попри всі політичні та економічні тертя, залишається головним стовпом стабільності у Східній Європі, де безпека Варшави нерозривно пов'язана з обороноздатністю Києва, а українська армія фактично виконує функцію передового ешелону оборони НАТО.

Висновки до Розділу 2

Аналіз динаміки польсько-українських відносин у період з 2014 по 2025 роки дозволяє стверджувати, що цей історичний відрізок став часом фундаментальної трансформації двосторонньої взаємодії, яка еволюціонувала від асиметричного партнерства та політичного менторства до формування єдиного оборонного простору, обтяженого, однак, гострим економічним прагматизмом. Якщо події 2014 року заклали інституційні передумови для зближення, то повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році виступило каталізатором, що перетворило співпрацю на екзистенційний імператив для обох держав. Польща, усвідомивши неподільність безпеки регіону, де-факто взяла на себе функцію стратегічного тилу воюючої України, що стало визначальним фактором стійкості української держави в перші роки великої війни.

У політико-дипломатичній площині роль Варшави зазнала суттєвих змін. У період 2014–2021 років польська дипломатія діяла переважно в парадигмі «адвоката» євроінтеграції, використовуючи інструменти «м'якої сили» та міжнародні майданчики, такі як Люблінський трикутник, для утримання українського питання на порядку денному ЄС і НАТО. Кульмінацією цієї стратегії стала безпрецедентна дипломатична мобілізація 2022 року, коли саме зусилля польського керівництва значною мірою забезпечили надання Україні статусу кандидата в члени ЄС та зламали опір західних партнерів щодо постачання важкого озброєння. Втім, період 2023–2025 років продемонстрував вичерпаність моделі «романтичної солідарності». Зернова криза, транспортна блокада кордону та результати президентських виборів 2025 року в Польщі ознаменували перехід до жорсткого трансакційного підходу. Нова політична реальність, сформована перемогою консервативних сил та обранням Карола Навроцького, чітко окреслила межі польської підтримки: безпекова співпраця залишається безумовною, тоді як економічна інтеграція та вступ до ЄС

ставляться в пряму залежність від захисту польського ринку та вирішення історичних суперечок, зокрема питання Волинської трагедії.

Військова взаємодія виявилася найбільш стійким та ефективним виміром стратегічного партнерства, демонструючи здатність розвиватися автономно від політичної турбулентності. Дослідження показало, що створення та функціонування ЛитПолУкрбриг у 2014–2021 роках не було формальним актом, а стало критично важливим етапом підготовки, який дозволив імплементувати процедури НАТО на рівні штабів ще до початку повномасштабних бойових дій. Ця інвестиція в інтероперабельність конвертувалася в ефективність української оборони у 2022 році та швидку адаптацію західної допомоги. Роль Польщі як головного логістичного хабу (POLLOGHUB у Жешуві) та ремонтного центру для західної техніки трансформувала її з простого сусіда на незамінний елемент глобальної архітектури безпеки. Інтеграція промислових комплексів, зокрема спільне виробництво боєприпасів та локалізація безпілотних систем, свідчить про перехід від ситуативних поставок до довгострокового оборонного планування, розрахованого на війну на виснаження.

Важливим теоретичним та практичним наслідком досліджуваного періоду стала зміна самої філософії безпекових гарантій. Підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки 2024 року, з її положеннями про «Український легіон» та потенційне перехоплення повітряних цілей, створило прецедент глибокої інтеграції воюючої країни з державою-членом НАТО. Створення спільних інституцій, на кшталт центру JАТЕС, підтверджує, що Польща розглядає українську армію не як реципієнта допомоги, а як джерело унікального бойового досвіду, необхідного для модернізації власних збройних сил. Водночас, складна ситуація навколо передачі авіації (МіГ-29) та конкуренція за ресурси ППО підсвітили об'єктивні межі можливостей Варшави, яка змушена балансувати між допомогою союзнику та власними безпековими дефіцитами.

У соціальному вимірі період 2022–2025 років призвів до безпрецедентного демографічного та економічного переплетення двох націй. Надання українським біженцям статусу, наближеного до громадянського, та їх інтеграція в польський

ринок праці створили потужну базу взаємозалежності. Однак політизація питання соціальних виплат у 2025 році засвідчила крихкість цього соціального контракту перед обличчям внутрішнього популізму.

Підсумовуючи, можна констатувати, що наприкінці 2025 року польсько-українські відносини увійшли в фазу «зрілого реалізму». Ілюзії про повну тотожність інтересів розвіялися, поступившись місцем розумінню того, що стратегічний союз проти Росії є безальтернативним для виживання обох держав, але він не скасовує жорсткої конкуренції в інших сферах. Подальша динаміка взаємодії визначатиметься здатністю Києва та Варшави розділяти треки «високої політики» (безпека, енергетика, логістика) та «низької політики» (торгівля, історія), не дозволяючи тактичним суперечкам підірвати стратегічний фундамент оборони східного флангу Європи.

РОЗДІЛ 3. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВЗАЄМОДІЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ТА СУСПІЛЬНОМУ РІВНІ

3.1. Стратегічна еволюція торговельно-економічних відносин, енергетичної інтеграції та інфраструктурної розбудови між Польщею та Україною

Період з 2014 по 2025 рік став визначальним для польсько-українських відносин, позначивши перехід від традиційного добросусідства до глибокого стратегічного симбіозу, зумовленого екзистенційними безпековими викликами та необхідністю фундаментальної перебудови економічних моделей обох країн. Анексія Криму та початок війни на Донбасі у 2014 році стали первинним імпульсом для переорієнтації української економіки з пострадянських ринків на європейський простір, де Польща відіграла роль ключового транзитного та торговельного партнера. Однак саме повномасштабне вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року радикально прискорило ці процеси, перетворивши Польщу на безальтернативний логістичний хаб, головного постачальника критичних ресурсів та «тилову базу» для української економіки. Ця трансформація відбувалася на тлі складних процесів адаптації до вимог Європейського Союзу, що періодично призводило до торговельних суперечок, однак загальний вектор на поглиблення інтеграції залишався незмінним.

Динаміка двосторонніх відносин у цей період характеризується безпрецедентним зростанням обсягів торгівлі, яке супроводжується структурними змінами в економіках обох країн. Якщо до 2022 року співпраця розвивалася в рамках планомірної імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, то з початком великої війни економічні зв'язки перейшли в режим антикризового управління та забезпечення воєнних потреб. Польща не лише надала прихисток мільйонам українських біженців, що створило новий демографічний та економічний фактор у двосторонніх відносинах, але й стала головним адвокатом України на міжнародній арені, лобіюючи фінансову та

військову допомогу. Водночас, зростання ролі Польщі як транзитера та торговельного партнера висвітлило низку інфраструктурних та регуляторних проблем, вирішення яких стало пріоритетом для урядів обох країн у 2024–2025 роках.

Економічна взаємозалежність досягла такого рівня, що будь-які коливання на польському ринку або зміни в регуляторній політиці Варшави миттєво позначаються на макроекономічній стабільності України. Це підтверджується статистичними даними за 2023–2025 роки, які демонструють, що Польща стабільно входить до трійки найбільших торговельних партнерів України, поступаючись лише глобальним гравцям, таким як Китай, а в окремих сегментах, зокрема в постачанні палива та товарів критичного імпорту, займає лідируючі позиції.¹ Цей період також позначився активізацією інституційної співпраці: від створення спільних міжурядових комісій до підписання безпекових угод, які включають економічні компоненти, зокрема щодо співпраці в оборонній промисловості та відновленні інфраструктури [94].

Аналіз статистичних показників за останнє десятиліття дозволяє виділити чіткі етапи розвитку торгівлі. Після спаду 2014–2015 років, спричиненого початком війни та економічною кризою в Україні, товарообіг демонстрував стабільне зростання. Проте справжній вибух відбувся у 2022–2023 роках. Блокада чорноморських портів змусила українських експортерів перенаправити потоки товарів через західний кордон, що призвело до тимчасового сплеску українського експорту до Польщі на 27% у 2022 році [95]. Однак, вже у 2023–2024 роках ситуація змінилася: потреби України в імпорті озброєння, палива, генераторів та гуманітарних вантажів призвели до різкого зростання польського експорту, який у 2023 році сягнув історичного максимуму в 10,3 млрд доларів США, що майже втричі перевищило показники 2021 року [96].

Дисбаланс у торгівлі, що закріпився у 2024–2025 роках, має структурний характер. Польща постачає в Україну товари з високою доданою вартістю: продукти нафтопереробки (які стали критично важливими після руйнування Кременчуцького НПЗ), продукцію оборонно-промислового комплексу,

автомобілі, промислове обладнання та хімічну продукцію.² Натомість український експорт залишається переважно сировинним. Основними статтями експорту є рослинні олії (355 млн дол.), залізна руда (346 млн дол.), чавун (245 млн дол.), а також кукурудза та насіння ріпаку.⁵ Така структура робить українську економіку вразливою до коливань світових цін на сировину та логістичних обмежень, а також створює підґрунтя для протекціоністських настроїв серед польських виробників аналогічної продукції.

Важливо зазначити, що статистичні дані можуть мати розбіжності залежно від методології. Наприклад, польська статистика фіксує значно вищі обсяги експорту, ніж українська, що пояснюється тим, що значна частина товарів, які прямують в Україну через Польщу, декларуються як польський експорт, хоча фактично є реекспортом або транзитом з інших країн ЄС та світу.¹ Цей феномен "польського хабу" значно викривляє реальну картину двосторонньої торгівлі, оскільки Польща виступає посередником для товарів глобальних брендів, які припинили прямі поставки в Україну через воєнні ризики. У 2025 році ця тенденція збереглася: за перше півріччя Україна імпортувала з Польщі товарів на 3,5 млрд доларів, що становить левову частку європейського імпорту [97].

Окремим аспектом економічних відносин є інвестиційна діяльність. Попри війну, польський бізнес демонструє унікальну стійкість та готовність працювати в Україні. Польща посідає 10-те місце серед іноземних інвесторів в Україні, з загальним обсягом інвестицій близько 780 млн доларів. На відміну від багатьох західних компаній, які зайняли вичікувальну позицію, польські підприємства, користуючись інструментами державної підтримки та географічною близькістю, продовжують реалізовувати проекти у сферах будівництва, фінансів, торгівлі та логістики. Це створює міцний фундамент для участі польського капіталу у повоєнній відбудові України, що розглядається Варшавою як стратегічна економічна можливість.

Найбільшим випробуванням для двосторонніх відносин у період 2023–2025 років стала масштабна логістична та торговельна криза, відома як «зернова криза» та блокада кордону. Цей конфлікт висвітлив глибинні суперечності між

стратегічною необхідністю підтримки України та економічними інтересами окремих соціальних груп у Польщі, зокрема фермерів та перевізників. Після початку повномасштабного вторгнення та блокування Росією чорноморських портів, Європейський Союз у травні 2022 року запустив ініціативу «Шляхи солідарності» (Solidarity Lanes), яка мала на меті забезпечити вивезення українського зерна та ввезення гуманітарних і військових вантажів через сухопутні кордони з ЄС [98].

Паралельно було запроваджено режим повної торговельної лібералізації (Автономні торговельні заходи – ATMs), який скасував усі мита та квоти на український експорт до ЄС. Це рішення, хоч і було життєво необхідним для української економіки, призвело до непередбачуваних наслідків. Через недостатню пропускну здатність портів Балтії та логістичні «вузькі місця», значна частина українського зерна, призначеного для транзиту до третіх країн, почала осідати на внутрішньому ринку Польщі та інших східноєвропейських країн. Це спричинило обвал цін на місцеву агропродукцію та викликало масові протести польських фермерів, які звинуватили українських виробників у недобросовісній конкуренції та використанні технічних пестицидів, заборонених у ЄС [99].

Ситуація загострилася восени 2023 року, коли до протестів фермерів приєдналися польські перевізники. Вони заблокували ключові пункти пропуску на кордоні (Дорогуськ–Ягодин, Корчова–Краківець, Гребенне–Рава-Руська), вимагаючи скасування «транспортного безвізу» для України. Угода про лібералізацію вантажних перевезень, підписана між Україною та ЄС, дозволяла українським водіям здійснювати двосторонні та транзитні перевезення без отримання спеціальних дозволів. Польські перевізники стверджували, що це призвело до домінування українських компаній на ринку перевезень між Польщею та Україною (кількість перетинів кордону українськими вантажівками зросла з 180 тис. до 900 тис. на рік), а також до випадків незаконного каботажу всередині ЄС [100].

Блокада кордону тривала з перервами з листопада 2023 року до першої половини 2024 року, створюючи критичні загрози для економічної безпеки України. Черги на кордоні сягали 30 кілометрів, час очікування перевищував два тижні, що призводило до зривів контрактів, псування товарів та затримок у постачанні палива та компонентів для української промисловості. За оцінками експертів, блокада завдала значних збитків як українським експортерам, так і польським компаніям, інтегрованим у ланцюги постачання. Політичне напруження досягло піку, коли польський уряд під тиском протестувальників вдався до односторонніх заборон на імпорт окремих видів української агропродукції, що викликало гостру реакцію Києва та Брюсселя.

Вирішення кризи потребувало комплексних переговорів на рівні Європейської Комісії, урядів Польщі та України. У результаті, у червні 2025 року ЄС переглянув умови торгівлі, запровадивши механізм «екстреного гальмування» (safeguard measures) для чутливих товарів, таких як цукор, яйця, м'ясо птиці, кукурудза, овес, крупи та мед. Якщо імпорт цих товарів перевищує середні показники за другу половину 2021 року та 2022–2023 роки, автоматично відновлюються мита. Щодо транспортних перевезень, угоду про лібералізацію було продовжено до 2025 року, але з посиленням контролю за дотриманням умов транзиту та заборонаю на каботаж для українських перевізників. Також було впроваджено систему ліцензування для певних категорій агроекспорту, що дозволило зняти напругу на кордоні та відновити рух вантажівок.

Попри всі труднощі, «Шляхи солідарності» довели свою ефективність. За даними Єврокомісії, станом на кінець 2024 року через ці коридори було вивезено понад 170 мільйонів тонн українських товарів, включаючи близько 87 мільйонів тонн агропродукції. Сухопутні маршрути через Польщу забезпечили 60% українського неаграрного експорту та 80% імпорту, що стало життєво важливою артерією для української економіки в умовах нестабільної роботи морських портів. Важливим кроком стало досягнення у жовтні 2023 року тристоронньої домовленості між Україною, Польщею та Литвою про перенесення

ветеринарного та фітосанітарного контролю транзитних вантажів з польсько-українського кордону до порту Клайпеди, що значно пришвидшило транзит.

Енергетичний сектор у 2014–2025 роках продемонстрував найбільш динамічну та успішну трансформацію у відносинах між Києвом та Варшавою. Якщо до 2022 року співпраця обмежувалася окремими проєктами та деклараціями, то після від'єднання України від енергосистеми Росії та Білорусі (IPS/UPS) та синхронізації з європейською мережею ENTSO-E, Польща стала головним гарантом енергетичної безпеки України. Ця інтеграція охоплює як електроенергетику, так і ринки природного газу та рідкого палива, створюючи єдиний енергетичний простір.

Знаковим інфраструктурним проєктом стало введення в комерційну експлуатацію модернізованої міждержавної лінії електропередачі 400 кВ «Хмельницька АЕС – Жешув» (раніше 750 кВ) у 2023 році. Ця лінія, яка простоювала з 1990-х років, була переобладнана польським оператором PSE та українським Укренерго в рекордні терміни.²² Її запуск дозволив збільшити експортний потенціал України в періоди профіциту електроенергії та, що ще важливіше, забезпечити можливість аварійного імпорту з Польщі під час російських атак на енергетичну інфраструктуру.

У 2024–2025 роках роль цього інтерконектора стала критичною. В умовах масованих обстрілів української генерації восени 2025 року, Польща стала одним із ключових донорів електроенергії. У листопаді 2025 року, коли Україна зафіксувала рекордні обсяги імпорту електроенергії (414,7 ГВт·год), поставки з Польщі склали 61,8 ГВт·год, або майже 15% від загального обсягу.²⁴ Польський оператор системи передачі PSE регулярно проводить аукціони з розподілу пропускної спроможності на цьому перетині, що свідчить про повну комерційну інтеграцію лінії в європейський ринок електроенергії.

Перспективи розширення співпраці в електроенергетиці пов'язані з планами встановлення на лінії «Хмельницька АЕС – Жешув» статичних синхронних компенсаторів (SSSC), що дозволить збільшити її пропускну здатність щонайменше на 500 МВт.²⁶ Також розглядаються проєкти будівництва

нових ліній, зокрема 400 кВ, які дозволять краще інтегрувати українську генерацію, в тому числі відновлювану, в європейську мережу. Це відповідає стратегічним інтересам обох країн: Україна отримує доступ до стабільного ринку збуту та резервних потужностей, а Польща – можливість імпортувати дешевшу українську електроенергію для балансування власної енергосистеми, яка все ще значною мірою залежить від вугілля.

У нафтогазовій сфері співпраця вийшла на рівень стратегічного партнерства, де ключову роль відіграє польський енергетичний гігант ORLEN. Після знищення Росією єдиного працюючого в Україні нафтопереробного заводу у Кременчуці в 2022 році, Україна опинилася перед загрозою паливного колапсу. ORLEN оперативно переорієнтував свої логістичні ланцюги, ставши найбільшим постачальником дизельного палива та бензину в Україну, забезпечуючи потреби як цивільного сектору, так і Збройних Сил. Паливо постачається як з польських НПЗ, так і з литовського заводу ORLEN Lietuva, використовуючи залізничний та автомобільний транспорт [101].

У 2025 році співпраця поглибилася у газовому секторі. Між групою ORLEN та НАК «Нафтогаз України» було підписано низку угод, спрямованих на диверсифікацію джерел постачання газу. Польща, маючи доступ до світового ринку LNG через термінал у Свіноуйсьце та новий газопровід Baltic Pipe, запропонувала Україні свої можливості. Зокрема, у листопаді 2025 року було укладено контракт на постачання 300 млн кубометрів регазифікованого американського LNG в Україну в першому кварталі 2026 року. Загалом у 2026 році планується імпортувати до 1 млрд кубометрів газу за цим маршрутом.

Ця схема працює наступним чином: танкери з LNG зі США прибувають на польський термінал, де газ регазифікується і подається в газотранспортну систему Польщі, звідки через інтерконектор Германовичі транспортується в Україну. Така модель не лише знижує залежність регіону від російських енергоносіїв, але й інтегрує українські підземні сховища газу (найбільші в Європі) у систему енергетичної безпеки ЄС, дозволяючи європейським трейдерам зберігати свої запаси на території України. Додатково у 2025 році було

підписано угоди про постачання ще 140 млн кубометрів газу для проходження опалювального сезону, що підтверджує системний характер співпраці.²⁷

Війна безжально викрила інфраструктурну невідповідність між Україною та ЄС, насамперед у залізничному сполученні. Різниця в ширині колії (1520 мм в Україні та 1435 мм у Польщі та більшості країн ЄС) стала головним бар'єром для швидкої логістики, змушуючи витратити дорогоцінний час на перестановку колісних пар або перевантаження товарів на кордоні. Усвідомлення цієї проблеми дало старт масштабним проєктам з будівництва євроколії на території України, які у 2024–2025 роках перейшли від стадії обговорення до реального втілення.

Найбільш амбітним напрямком стало фізичне продовження європейської залізничної мережі вглиб української території.

1.

Ділянка

Ужгород – Чоп: У вересні 2025 року відбулося історичне відкриття першої залізничної лінії європейського стандарту (1435 мм), яка з'єднала обласний центр Ужгород із залізничним вузлом Чоп та кордонами Угорщини і Словаччини. Проєкт вартістю 28,6 млн євро було профінансовано за рахунок гранту ЄС в рамках інструменту Connecting Europe Facility (CEF) та кредиту Європейського інвестиційного банку (ЄІБ). Ця 22-кілометрова ділянка дозволяє пасажирським потягам з Відня, Будапешта та Братислави доїжджати безпосередньо до Ужгорода без тривалої процедури зміни колісних пар, інтегруючи Закарпаття в європейську транспортну систему.

2.

Ділянка

Мостиська – Скнилів (Львів): Ще більш масштабним є проєкт будівництва євроколії від польського кордону до станції Скнилів на околиці Львова. Ця лінія довжиною близько 80 км дозволить запуснути прямі швидкісні потяги з Варшави та Кракова до Львова, скоротивши час у дорозі до 5 годин. У листопаді 2025 року було підписано грантову угоду з ЄС на суму 73,5 млн євро для співфінансування цього будівництва, загальна вартість якого оцінюється у 190 млн євро. Завершення робіт та запуск руху заплановано на кінець 2027 року. Це стане

першим кроком до повноцінного включення Львова у мережу європейських високошвидкісних залізниць.

3.

Маршрут

т Варшава – Рава-Руська – Львів: Не чекаючи завершення великого будівництва, у жовтні 2023 року було відновлено пасажирське сполучення за маршрутом Варшава – Рава-Руська (де закінчується Євроколія) з пересадкою на український потяг до Львова. Цей маршрут обслуговують у кооперації українська Укрзалізниця та приватний польський оператор SKPL, що стало прикладом ефективної державно-приватної співпраці у транскордонних перевезеннях.

У сфері автомобільного транспорту ключовим проектом залишається розбудова транснаціонального коридору Via Carpatia, який має з'єднати порти Балтійського моря з портами Егейського та Чорного морів. Польща активно будує свою ділянку траси S19, яка проходить через східні воєводства вздовж українського кордону. Станом на 2025 рік тривають роботи на ділянках у Підкарпатському воєводстві в напрямку кордону зі Словаччиною (Барвінек). Завершення польської частини магістралі планується до 2025–2027 років.³⁸ Для України приєднання до цієї мережі через відгалуження до Львова та інших прикордонних міст є стратегічно важливим, оскільки це інтегрує її в вертикальний транспортний коридор «Північ-Південь», зменшуючи залежність від перевантажених західних магістралей.

Паралельно відбувається модернізація пунктів пропуску. Наявна інфраструктура кордону, розрахована на мирний час, виявилася неготовою до навантажень воєнного періоду. У жовтні 2025 року польська будівельна компанія Uniber S.A. підписала контракт на реконструкцію пункту пропуску «Шегині – Медика» – одного з найбільш завантажених на кордоні. Це проект «під ключ», який передбачає не лише будівельні роботи, а й впровадження сучасних систем електронної черги та контролю, сумісних із європейською системою EES (Entry/Exit System).⁴⁰ Фінансування здійснюється за рахунок польського кредиту та грантів ЄС, а завершення робіт очікується у 2027 році. Модернізація дозволить збільшити пропускну здатність пункту на 40% для легкових автомобілів та на

60% для вантажівок, що є критичним для забезпечення безперервного руху товарів та пасажирів.

В умовах нестабільної роботи українських чорноморських портів, порти Гданська та Гдині взяли на себе роль стратегічних морських воріт для України. У 2023 році порт Гданськ встановив історичний рекорд, обробивши майже 70 млн тонн вантажів і посівши 5-те місце серед портів ЄС, значною мірою завдяки транзиту українського зерна, руди та імпорту палива.⁴¹ Хоча у 2024 році частина вантажопотоку повернулася до українських портів завдяки функціонуванню морського коридору, польські порти залишаються незамінними для контейнерних перевезень, які досі ускладнені в Чорному морі через мінну небезпеку. Це призвело до значного збільшення інвестицій у портову та залізничну інфраструктуру Польщі, спрямовану на обслуговування українського транзиту.

Попри триваючу війну та високі безпекові ризики, польський бізнес та державні інституції активно готуються до участі у масштабній відбудові України. Польща розглядає цей процес не лише як гуманітарну місію, але і як можливість для експансії своїх компаній та зміцнення економічних позицій у регіоні. Ключовим інструментом підтримки стала діяльність Корпорації страхування експортних кредитів (КУКЕ) [111].

КУКЕ стала першою та фактично єдиною експортно-кредитною агенцією у світі, яка після початку повномасштабного вторгнення не лише не зупинила, а й розширила програми страхування для України. Завдяки змінам у законодавстві, КУКЕ отримала право страхувати інвестиції та торговельні контракти польських компаній в Україні, покриваючи до 100% вартості інвестицій від воєнних та політичних ризиків.⁴² Цей механізм, підкріплений перестрахованням від Міжнародного агентства з гарантування інвестицій (MIGA) групи Світового банку, створив унікальну «парасольку безпеки» для польського бізнесу [112].

Польські будівельні та інфраструктурні гіганти вже реалізують конкретні проєкти в Україні. Компанія Uniber S.A., окрім реконструкції кордону, бере участь у будівництві комерційної нерухомості, зокрема торговельно-

розважального центру в Харкові, фінансування якого забезпечує польський державний банк BGK під гарантії KUKK [113]. Це є безпрецедентним прикладом реалізації великого інвестиційного проекту у прифронтовому місті під час активної фази війни. Інший лідер польського ринку, компанія Budimex, активно вивчає можливості участі у тендерах на відновлення енергетичної та дорожньої інфраструктури, пропонуючи не лише будівельні послуги, а й інноваційні технології [114].

Фінансовий сектор також поглиблює свою присутність. Найбільший банк Польщі PKO BP, який володіє українським Кредобанком, продовжує нарощувати кредитний портфель та обслуговувати український бізнес, розглядаючи Україну як стратегічний ринок. Страхова група PZU також зберігає активність, адаптуючи свої продукти до умов воєнного часу [114]. Для координації зусиль було створено платформу «Team Poland for Ukraine», яка об'єднала провідні інституції розвитку (PFR, BGK, KUKK, PAIH) для надання комплексної підтримки польським компаніям, зацікавленим у виході на український ринок. Ця ініціатива пропонує «єдине вікно» для отримання фінансування, страхування та консультаційної підтримки.

Підсумовуючи, період 2014–2025 років став часом фундаментальної переоцінки та перебудови польсько-українських відносин. Війна, виступаючи каталізатором, змусила обидві країни відкинути другорядні суперечки та зосередитися на стратегічній інтеграції. Польща перетворилася на незамінний елемент економічної та енергетичної безпеки України, а Україна стала перспективним ринком та партнером для польського бізнесу. Попри існуючі виклики, такі як торговельні дисбаланси чи логістичні обмеження, вектор на створення єдиного економічного простору виглядає незворотним, спираючись на нову фізичну інфраструктуру (євроколії, інтерконектори) та інституційні механізми співпраці.

3.2. Суспільно-гуманітарний вимір співробітництва між Польщею та Україною

Проміжок від анексії Криму та початку війни на Донбасі до повномасштабного вторгнення Росії, характеризувався формуванням інституційного фундаменту майбутньої стійкості. У цей час Європейський Союз разом із країнами-членами, де Польща відігравала одну з провідних ролей, вибудував архітектуру допомоги, спрямовану не лише на екстрене реагування, а й на довгострокову підтримку української державності. Загальний обсяг допомоги ЄС на надзвичайні ситуації та раннє відновлення у цей період сягнув 1,7 млрд євро, доповнених сотнями мільйонів євро гуманітарної підтримки від окремих країн [112]. Польська модель допомоги (Polish Aid) вирізнялася своїм фокусом на системних змінах, зокрема на підтримці реформи децентралізації. Польські експерти активно передавали досвід управління на рівні гмін новоствореним українським об'єднаним територіальним громадам. Ця, на перший погляд, технічна робота мала далекосяжні наслідки, адже саме спроможні громади стали основою тилового забезпечення та першою лінією прийому переселенців у 2022 році [113].

Паралельно з реформами, критично важливим елементом співпраці стала розбудова прикордонної інфраструктури в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020». З бюджетом у понад 183 млн євро ця програма дозволила реалізувати стратегічні проекти, які згодом відіграли вирішальну роль у логістиці воєнного часу. Яскравим прикладом є модернізація дорожньої інфраструктури, зокрема реконструкція дороги воєводської № 885, що веде до пункту пропуску «Нижанковичі-Мальховіце». Цей перехід, який планувався роками, у 2023 році був відкритий у прискореному режимі для пропуску пустих вантажівок, що суттєво розвантажило основні транспортні артерії під час блокади портів. Окрім «твердої» інфраструктури, програма фінансувала ініціативи у сфері безпеки кордонів, зокрема закупівлю сучасних сканерів для митниць, що пришвидшило проходження вантажів. Не

менш важливими були й екологічні та туристичні проєкти, такі як створення велосипедних маршрутів на Розточчі, які сприяли формуванню міцних горизонтальних зв'язків між місцевими громадами та неурядовими організаціями [114].

Феномен української міграції до Польщі у цей період мав переважно економічне забарвлення. Польський ринок праці, відчуваючи дефіцит кадрів через відтік власних громадян на Захід, почав масово залучати українців. До 2022 року міграція мала здебільшого циркулярний характер: українці приїжджали на сезонні роботи, користуючись спрощеною системою працевлаштування, і поверталися додому, підтримуючи родини грошовими переказами. Статистичні дані того часу свідчать про надзвичайно високий рівень зайнятості серед цієї групи мігрантів – понад 90%, при цьому рівень безробіття був мінімальним.⁶ Важливо зазначити, що ця хвиля міграції була відносно збалансованою за гендерною ознакою, з помітною часткою чоловіків, зайнятих у будівництві та промисловості. Окремим вектором стала освітня міграція, яку стимулював польський уряд через стипендіальні програми на кшталт програми ім. Стефана Банаха, що сприяло інтеграції української молоді в європейський академічний простір.⁷ Саме цей досвід тривалої взаємодії та наявність великої, економічно активної діаспори створили той соціальний капітал, який дозволив Польщі витримати удар міграційного цунамі в лютому 2022 року [115].

Повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року кардинально змінило парадигму відносин, перетворивши Польщу на головний гуманітарний та логістичний хаб Європи. Найбільших змін зазнав сам характер людського потоку через кордон, що трансформувався з добровільної трудової мобільності в екзистенційну втечу від смерті. Цей процес призвів до докорінної зміни демографічного портрета українця в Польщі, наслідки якої відчуваються донині. Якщо до 2022 року типовим мігрантом був чоловік або жінка працездатного віку, що приїжджали з метою заробітку, то нова хвиля, яку часто називають «воєнною міграцією», мала виразно жіноче обличчя. У перші місяці вторгнення, за даними прикордонних служб та міжнародних організацій, частка жінок серед дорослих

біженців сягала понад 90%. Це було прямим наслідком запровадження воєнного стану в Україні та заборони виїзду для чоловіків віком від 18 до 60 років. Така гендерна диспропорція створила унікальні виклики для польської системи соціального захисту: замість будівельників та водіїв, яких потребувала економіка, країна прийняла матерів з дітьми, які потребували дитячих садків, шкіл та педіатричної допомоги [116].

Станом на початок 2025 року, попри певну стабілізацію та процеси возз'єднання родин, демографічний перекис залишається значним. Згідно з аналітичними звітами BGK та даними реєстру PESEL UKR, жінки складають 42% від загальної кількості українських біженців, тоді як чоловіки – лише 19%. Решту, а це близько 39%, становлять діти та підлітки. Така структура населення кардинально відрізняється від довоєнної міграції, де діти склали незначний відсоток. Присутність сотень тисяч неповнолітніх (за оцінками UNICEF та CEO, у польських школах навчається понад 200 тисяч українських дітей, а ще близько 150 тисяч перебувають поза системою) вимагала від польської держави негайного розширення освітньої інфраструктури та введення нових механізмів підтримки, таких як прив'язка виплат «800+» до відвідування школи, що набула чинності у 2025 році [117].

Окрім гендерного та вікового зсуву, змінилася і географія походження мігрантів. До 2022 року основними донорами трудової міграції були західні області України, мешканці яких мали історичні зв'язки з Польщею та часто володіли мовою на побутовому рівні. Натомість воєнна хвиля принесла людей зі сходу та півдня України – регіонів, де йшли найзапекліші бої. За даними моніторингових звітів IRC за 2024 рік, найбільші групи біженців походять з Києва (16,2%), Харкова (14%) та Херсона (11%). Значна частина цих людей – це російськомовні українці з великих індустріальних міст, які ніколи раніше не планували жити за кордоном, не мають досвіду адаптації в іншомовному середовищі та часто втратили все своє майно. Це створило додатковий бар'єр для інтеграції, адже мовна та культурна дистанція для них виявилася більшою, ніж для мігрантів з Галичини чи Волині [118].

Ще однією критично важливою, але часто недооціненою групою, стали люди похилого віку. Вперше в історії сучасної української міграції Польща зіткнулася з масовим приїздом пенсіонерів. За деякими вибірками, частка осіб віком понад 50 років серед біженців сягає понад 50%, а у 15% домогосподарств є люди старші 60 років. Це категорія населення з високими потребами у медичному обслуговуванні: згідно з опитуваннями, у 62% родин біженців є особи з хронічними захворюваннями. Це створило безпрецедентне навантаження на польську систему охорони здоров'я (NFZ), яка була змушена переорієнтуватися з надання послуг переважно здоровим молодим працівникам на лікування складних геріатричних станів, онкології та травм війни

Соціальний профіль воєнних мігрантів також демонструє парадокс «надлишкової кваліфікації». Більше половини (55%) біженців мають вищу освіту, що значно перевищує середні показники як в Україні, так і в Польщі. Проте, через мовні бар'єри, проблеми з нострифікацією дипломів та необхідність швидкого заробітку, 51% з них працюють на посадах, що не вимагають кваліфікації (проста фізична праця). Це явище, відоме як «brain waste» (марнування мізків), є подвійним викликом: з одного боку, воно забезпечує польську економіку робочими руками, а з іншого – призводить до професійної деградації українського середнього класу, який опинився у вимушеній еміграції. Тим не менш, рівень економічної активності цієї групи залишається феноменальним: рівень зайнятості серед біженців зріс з 28% у 2022 році до 65% у 2023 році, що свідчить про надзвичайну адаптивність українців навіть в умовах глибокої травми та невизначеності [119]

Реакція польської держави була миттєвою та безпрецедентною за своїм масштабом. Ухвалення спеціального закону в березні 2022 року та запровадження статусу PESEL UKR фактично зрівняло українських біженців у правах з польськими громадянами, надавши доступ до ринку праці та соціальних виплат, таких як "800+". Однак з плином війни польська політика почала еволюціонувати від безумовної екстреної допомоги до стратегії довгострокової інтеграції та самостійності. Важливим етапом цієї трансформації стало

запровадження можливості переходу зі статусу тимчасового захисту на карту тимчасового побуту (*karta pobytu CUKR*). Цей механізм, який повноцінно запрацює у 2025–2026 роках, пропонує українцям більшу стабільність – дозвіл на проживання терміном на 3 роки, але водночас вимагає відмови від статусу біженця та переходу на загальні засади оподаткування та соціального страхування [120]. Це чіткий сигнал про те, що Польща бачить в українцях не тимчасових гостей, а майбутніх громадян та платників податків.

Економічна адаптація українців стала ще одним феноменом цього періоду. Всупереч побоюванням щодо навантаження на бюджет, біженці стали драйвером економічного зростання. За оцінками експертів, внесок українців у ВВП Польщі складає від 0,5% до 1,1% щорічно. Рівень зайнятості серед біженців стрімко зріс з 28% у 2022 році до 65% у 2023 році, заповнюючи критичні ніші на ринку праці. Більше того, українці продемонстрували високу підприємницьку активність: у період 2022–2024 років вони зареєстрували в Польщі майже 78 тисяч ФОПів, що складає значну частку від усіх нових бізнесів у країні. Водночас залишається актуальною проблема декваліфікації, оскільки більше половини біженців з вищою освітою змушені виконувати просту фізичну роботу, що свідчить про невикористаний потенціал людського капіталу.

Гуманітарне співробітництво також трансформувалося у складні логістичні операції. Польща стала домівкою для унікальних європейських ініціатив, таких як медичний хаб *Medevac* у Ясьонці поблизу Жешува. Цей центр забезпечує евакуацію важкопоранених українських військових та цивільних до лікарень у 22 країнах Європи, ставши життєво важливою ланкою у системі порятунку життів. Крім того, у відповідь на енергетичний терор Росії, ЄС створив у Польщі стратегічний енергетичний хаб *rescEU*, який дозволяє оперативно доставляти генератори та трансформатори в Україну.¹¹ Ця інфраструктура демонструє високу адаптивність: навіть під час ремонтних робіт в аеропорту Жешува логістичні потоки були перенаправлені до Любліна, що забезпечило безперервність постачання допомоги.

Проте інтеграційні процеси стикаються з серйозними викликами, особливо у сфері освіти. Тисячі українських дітей залишаються поза польською системою освіти, навчаючись онлайн в українських школах, що створює ризики соціальної ізоляції. У відповідь на це польський уряд у 2025 році прив'язав виплату допомоги "800+" до обов'язкового відвідування польської школи, намагаючись запобігти формуванню "втраченого покоління". Одночасно соціологічні дослідження фіксують зростання втоми польського суспільства та зниження підтримки прийому нових біженців, що вимагає від політиків обох країн виваженої комунікації та нових підходів до співпраці, заснованих на взаємній вигоді та спільній безпеці [120].

Паралельно з освітніми викликами відбувається тривожна трансформація суспільних настроїв у самій Польщі. Соціологічні дослідження 2024–2025 років фіксують значне зростання «втоми від солідарності». За даними CBOS, у вересні 2025 року кількість поляків, які виступають проти прийому біженців з України, сягнула 45%, що є історичним максимумом з початку війни. Розрив між прихильниками та противниками допомоги скоротився до мінімуму, що свідчить про глибоку поляризацію суспільства. На зміну безумовній емпатії 2022 року прийшов прагматичний розрахунок та побоювання щодо власного економічного добробуту.

Експерти виділяють кілька факторів, що живлять ці негативні тенденції. По-перше, це економічна конкуренція та сприйняття українців як загрози на ринку праці та житла, підсилене зерновими конфліктами та протестами перевізників. По-друге, це питання «соціальної справедливості». Тема виплат «800+» стала сильним політичним подразником: значна частина польського суспільства вважає несправедливим, що біженці отримують ті ж самі пільги, що й платники податків, особливо якщо вони не демонструють бажання інтегруватися, зокрема через ігнорування польських шкіл. Прив'язка виплат до освіти стала частковою відповіддю уряду на цей суспільний запит, спробою показати, що допомога не є безумовною.

Для України ця ситуація несе загрозу демографічної катастрофи, яку важко переоцінити. Кожен рік перебування дитини в іноземній системі освіти зменшує ймовірність її повернення на Батьківщину. Якщо дитина соціалізується в польському середовищі, знаходить друзів та опановує мову, її зв'язок з Україною стає все більш ефемерним. Дослідження показують, що лише близько половини біженців твердо планують повернення, і цей відсоток тане з кожним місяцем війни. Втрата контролю над освітою юного покоління де-факто означає для Києва втрату майбутнього трудового та інтелектуального ресурсу, необхідного для післявоєнної відбудови.

Для Польщі дилема є не менш складною. З одного боку, країна критично потребує робочих рук – за прогнозами, до 2035 року дефіцит на ринку праці сягне понад 2 мільйонів осіб. Інтегровані, освічені українці могли б заповнити цю прогалину, ставши драйвером економічного росту (вже у 2024 році внесок українців у ВВП Польщі оцінювався у 2,7%). З іншого боку, провал інтеграції загрожує створенням замкнених спільнот, зростанням злочинності та соціальної напруги. Якщо система освіти не впорається з адаптацією українських дітей, Польща отримає не лояльних громадян чи працівників, а відчужену групу з низьким соціальним капіталом.

Таким чином, 2025 рік став точкою біфуркації. Вимога відвідування польських шкіл та верифікація виплат «800+» – це не просто бюрократичні зміни, а стратегічні кроки, спрямовані на те, щоб перетворити стихійну міграцію на керований процес. Успіх чи провал цих заходів визначить не лише долю конкретних родин, а й майбутню архітектуру польсько-українського сусідства. Для обох країн це вимагає переходу до нової якості діалогу, де чесно обговорюються не лише спільні вороги, а й спільні внутрішні виклики: демографія, ринок праці та збереження ідентичності в умовах тривалої еміграції.

3.3. Проблемні питання в двосторонніх відносинах

Динаміку польсько-українських відносин неможливо розглядати у відриві від ширшого геополітичного контексту та зміни внутрішньополітичних ландшафтів. У період 2014–2022 років польська дипломатія намагалася утримувати хиткий баланс між історичними претензіями електорату правих партій та безпековими інтересами держави. Варшава ініціювала створення форматів співпраці та активно лобіювала санкції проти РФ, вбачаючи в Україні необхідний буфер проти російської експансії [126]. Однак після надання Україні статусу кандидата в члени ЄС у 2022 році парадигма змінилася: відносини перейшли у площину реальної економічної конкуренції. Польські еліти почали розглядати Україну не лише як жертву агресії, що потребує допомоги, але і як майбутнього потужного конкурента в межах Євросоюзу, здатного похитнути позиції Варшави у розподілі європейських фондів (зокрема в рамках Спільної аграрної політики) та змінити баланс сил на спільному ринку. Характерною рисою періоду 2023–2025 років стала інституціоналізація двосторонніх суперечок, коли питання, що раніше вирішувалися кулуарно на рівні міжурядових комісій, вийшли у публічний простір та стали предметом ультиматумів. Польські політики, перейшовши до моделі «транзакційної дипломатії», почали прямо пов'язувати підтримку євроінтеграції України з поступками Києва в історичних та торговельних питаннях, що знаменувало кінець епохи романтичного партнерства [127].

Сфера історичної пам'яті, яка протягом десятиліть залишалася складним, але керованим елементом двосторонніх відносин, у період 2014–2025 років трансформувалася у найбільш токсичний та емоційно забарвлений компонент польсько-українського діалогу. Фундаментальна розбіжність національних наративів щодо трагічних подій 1943–1945 років на Волині та у Східній Галичині не лише не згладилася з часом, а й набула ознак системного ідеологічного конфлікту. У той час як Україна після Революції Гідності 2014 року будувала свою нову національну ідентичність та державний міф на героїзації визвольних змагань і боротьби УПА проти радянського тоталітаризму, Польща, особливо в період домінування консервативних політичних сил (партія «Право і

Справедливість»)), змістила фокус своєї історичної політики на мартирологію та визнання жертв Волинської різанини. Ця асиметрія пам'яті створила ситуацію, де герої однієї нації автоматично сприймалися як злочинці іншою, що унеможливило простий компроміс.

Ключовим моментом ескалації, що заклав фундамент для нинішніх криз, стали події 2016–2017 років. Ухвалення Сеймом Польщі у 2016 році резолюції, яка безапеляційно кваліфікувала події на Волині як геноцид, вчинений українськими націоналістами проти громадян Другої Речі Посполитої, викликало вкрай болісну реакцію в Києві, де це сприйняли як політизацію історії та ігнорування українських жертв конфлікту. Ситуація досягла критичної точки неповернення у квітні 2017 року після демонстративного демонтажу пам'ятника воїнам УПА на цвинтарі в Грушовичах. Ця акція, проведена представниками польських націоналістичних середовищ за мовчазної згоди місцевої влади та трансльована в медіа, була розцінена українською стороною як акт вандалізму, наруга над місцями поховань та порушення двосторонніх угод про збереження місць пам'яті. У відповідь на це Україна вдалася до безпрецедентного кроку, запровадивши безстроковий адміністративний мораторій на проведення пошукових та ексгумаційних робіт польськими інституціями (зокрема ІІН Польщі) на території України. Цей крок фактично заморозив інституційний історичний діалог на роки, перетворивши суто гуманітарне питання пошуку останків на інструмент жорсткого дипломатичного тиску та політичного торгу [130].

Напруга посилилася у 2018 році, коли спроба Варшави юридично закріпити своє бачення історії призвела до міжнародного скандалу. Ухвалення змін до Закону про Інститут національної пам'яті, відоме як "Lex IPN", запроваджувало кримінальну відповідальність за заперечення «злочинів українських націоналістів». Використання вкрай широких та розмитих формулювань, що охоплювали період 1925–1950 років, викликало гострі протести не лише з боку України, але й з боку стратегічних партнерів Польщі – США та Ізраїлю, які вбачали в цьому загрозу свободі наукових досліджень. Хоча

у січні 2019 року Конституційний Трибунал Польщі, намагаючись деескалувати ситуацію, визнав положення про «українських націоналістів» та термін «Східна Малопольща» неконституційними через їхню юридичну невизначеність, політичний осад від цієї законодавчої ініціативи залишився надовго. Це підірвало довіру до Польщі як до адвоката українських інтересів і посилило позиції тих українських політиків, які вважали поступки Варшаві в питаннях історії неприпустимими [128]

Попри сподівання, що спільна екзистенційна загроза з боку Росії після 24 лютого 2022 року відсуне історичні суперечки на другий план, у 2024–2025 роках відбувся масштабний рецидив конфлікту, який перейшов у нову якість. Якщо раніше історія була тлом відносин, то тепер вона стала формальною перепорою для геополітичної інтеграції України. Віце-прем'єр-міністр Польщі Владислав Косіняк-Камиш, представляючи Польську селянську партію (PSL), електорат якої є найбільш чутливим до питань Волині, сформулював нову жорстку політичну доктрину. Її суть полягає у прямій прив'язці вступу України до Європейського Союзу до повного вирішення питання ексгумації та вшанування пам'яті жертв Волині на польських умовах. Теза «Україна не увійде до Європейського Союзу, якщо не буде вирішено питання Волині» перестала бути маргінальним гаслом і стала офіційною позицією частини правлячої коаліції, знаходячи широкий відгук у польському суспільстві [133].

Соціологічні дослідження 2024–2025 років підтверджують ефективність такої риторики та свідчать про глибоку травму в польській суспільній свідомості. Згідно з опитуваннями, 52,6% поляків підтримують ідею, що згода на ексгумацію має бути обов'язковою умовою євроінтеграції України, і лише 19,6% виступають проти такого ультиматуму. Це свідчить про те, що польське суспільство, попри величезну допомогу біженцям та військову підтримку, не готове йти на компроміси в питаннях національної пам'яті. Навіть міністр закордонних справ Радослав Сікорський, намагаючись пом'якшити тон під час візиту до Києва у вересні 2024 року та називаючи ексгумації «християнським обов'язком» поховання померлих, а не політичним актом, був змушений визнати реальність:

без вирішення цієї проблеми повноцінне примирення неможливе, а польська громадська думка блокуватиме подальшу політичну підтримку євроінтеграції України [131]

Певні ознаки обережного прогресу з'явилися лише на початку 2025 року, коли стратегічна необхідність збереження союзу змусила сторони до тактичних кроків. Після тривалих та виснажливих переговорів, а також формального скасування мораторію у листопаді 2024 року, у січні 2025 року Міністерство культури та стратегічних комунікацій України надало перший реальний дозвіл Фонду «Воля і Демократія» на проведення пошуково-ексгумаційних робіт. Роботи розпочалися в селі Пузники (Тернопільська область), де у 2023 році фахівцями було локалізовано масове поховання жертв нападу УПА. Це рішення стало першим практичним кроком до деескалації за вісім років, однак загальна атмосфера недовіри зберігається. Українська сторона побоюється, що кожна знайдена могила використовуватиметься для посилення антиукраїнських настроїв у польських медіа, тоді як польська сторона підозрює Київ у навмисному бюрократичному затягуванні процесу в очікуванні зміни політичної кон'юнктури. Таким чином, історична пам'ять залишається "міною уповільненої дії", яка може бути активована в будь-який момент, загрожуючи стратегічній архітектурі безпеки всього регіону.

Економічний конфлікт, що розгорівся з новою силою у 2023–2025 роках, має не ситуативний, а глибоко структурний характер, що базується на фундаментальній несумісності двох моделей сільського господарства в умовах спільного ринку. Польський аграрний сектор історично сформований на базі невеликих сімейних фермерських господарств, які значною мірою залежать від субсидій Спільної аграрної політики ЄС. Натомість український агросектор характеризується домінуванням великих вертикально-інтегрованих агрохолдингів, які оперують сотнями тисяч гектарів землі, використовують ефект масштабу та мають значно нижчу собівартість продукції через менш жорсткі екологічні та соціальні норми. Польські експерти, зокрема з Осередку східних досліджень (OSW), наголошують, що в умовах вільного ринку польський фермер

об'єктивно не здатен конкурувати з українськими агрогігантами у виробництві сировинних товарів¹³².

Каталізатором кризи стала лібералізація торгівлі з боку ЄС у 2022 році, яка призвела до безпрецедентного напливу українського збіжжя. Зерно, яке декларувалося як транзитне до портів Балтики або третіх країн, фактично осідало на польському ринку як так зване «технічне зерно», що призвело до обвалу внутрішніх цін, переповнення елеваторів та масових протестів фермерів. Під тиском вулиці уряд Польщі ввів одностороннє ембарго на імпорт української пшениці, кукурудзи, ріпаку та соняшнику. Це протекціоністське рішення було підтримано як попереднім урядом Матеуша Моравецького, так і чинним урядом Дональда Туска, що демонструє рідкісний для Польщі надпартійний консенсус у питанні захисту власного ринку від української конкуренції.⁷ Станом на кінець 2025 року, попри спроби Єврокомісії врегулювати ситуацію, Польща зберігає обмеження на імпорт основних культур [133].

У 2024–2025 роках фронт економічного протистояння розширився на нові товарні групи, де український експорт продемонстрував вибухове зростання. Зокрема, цукрова галузь Польщі відчула загрозу після того, як у 2023 році Україна експортувала 506 тис. тонн цукру, що майже втричі перевищило показники попереднього року. Аналогічна ситуація склалася на ринку м'яса птиці та яєць: за перші 9 місяців 2025 року імпорт яєць з України до Польщі подвоївся, досягнувши 25,4 тис. тонн. Польські асоціації виробників наголошують на нечесних умовах конкуренції, вказуючи, що українська продукція не обтяжена витратами на дотримання жорстких європейських норм добробуту тварин. Також серйозного удару зазнав сектор м'яких фруктів: у 2024 році Україна стала лідером з експорту замороженої малини (65 тис. тонн), витісняючи польських виробників з їхніх традиційних ринків збуту та змушуючи переробників переходити на дешевшу українську сировину [134].

Транспортний сектор став ареною найбільш видимого та фізичного протистояння між двома країнами. Польща, яка володіє найбільшим флотом вантажних автомобілів у ЄС, сприйняла лібералізацію перевезень для України як

екзистенційну загрозу своєму домінуванню на європейському ринку логістики. Ще до війни між країнами точилася прихована «війна дозволів», коли Польща систематично обмежувала квоти для українських перевізників, захищаючи свій ринок [135]. Однак підписання у червні 2022 року Угоди про лібералізацію вантажних перевезень («транспортний безвіз») змінило правила гри, скасувавши необхідність дозволів [136].

Це призвело до різкого зростання частки українських перевізників, яких польські конкуренти звинуватили у здійсненні нелегальних каботажних перевезень всередині ЄС та демпінгу цін. У листопаді 2023 року розпочалася масштабна блокада основних пунктів пропуску «Дорогуськ», «Гребенне» та «Корчова» польськими перевізниками, які вимагали відновлення дозвільної системи та заборони реєстрації в Польщі транспортних компаній з капіталом з-поза меж ЄС [137]. Попри тимчасове призупинення протестів у січні 2024 року, системні причини конфлікту не були усунуті, що призвело до рецидиву кризи наприкінці 2025 року. У листопаді 2025 року польські перевізники відновили блокування кордону, додатково висунувши претензії до роботи української системи електронної черги («є-Черга»), яку вони вважають дискримінаційною. Станом на грудень 2025 року ситуація залишається критичною: у чергах застрягли тисячі вантажівок, а час очікування на виїзд з Польщі на окремих пунктах сягає десятків годин, що завдає величезних збитків економікам обох країн.

Довготривалі економічні та історичні конфлікти неминуче вплинули на суспільні настрої в Польщі, призвівши до ерозії феномену «безумовної солідарності». Соціологічні дослідження CBOS та IBRiS фіксують тривожний тренд на зниження емпатії. Якщо у березні 2022 року 94% поляків підтримували прийом біженців, то у другій половині 2024 року цей показник впав до 53%, що є найнижчим рівнем з початку війни. Частка тих, хто виступає проти надання допомоги українцям, зросла з маргінальних 3% до 40-45% у 2025 році. Це пов'язано як з об'єктивними економічними труднощами (інфляція, зростання цін на житло), так і з психологічною втомою від війни та поширенням нарративу про

«невдячність» та «вимогливість» українців . Антиукраїнські сентименти активно інструменталізуються політичними силами, зокрема партією «Конфедерація», яка будує свою електоральну платформу на захисті національних інтересів від «українізації». Однак навіть центристські сили змушені враховувати ці настрої, що робить жорстку риторику щодо Києва новою нормою польської політики [138].

Підсумовуючи аналіз подій 2014–2025 років, можна стверджувати, що польсько-українські відносини пройшли шлях глибокої трансформації, де романтичний період солідарності поступився місцем жорсткому прагматизму. Польща успішно інтернаціоналізувала питання Волинської трагедії, перетворивши його з гуманітарної проблеми на формальну політичну умову євроінтеграції України. Водночас аграрна та транспортна конкуренція виявилася не ситуативною проблемою, а довгостроковим структурним викликом, пов'язаним з інтеграцією українського агросектору в європейський ринок. Це гарантує збереження протекціоністської політики Варшави та періодичні кризи у майбутньому. Рівень взаємної довіри суттєво знизився, а відносини набули транзакційного характеру, де допомога надається в обмін на конкретні поступки. Блокади кордону наприкінці 2025 року яскраво демонструють, що механізми політичного діалогу часто буксують, дозволяючи вулиці та галузевим лобі диктувати порядок денний двосторонніх взаємин. Майбутнє стратегічного партнерства залежатиме від здатності еліт обох країн виробити нову формулу співіснування, яка враховуватиме неминучість жорсткої економічної конкуренції та необхідність закриття складних історичних питань без шкоди для спільної безпеки перед лицем російської загрози.

Висновки до Розділу 3

Аналіз польсько-української взаємодії у 2014–2025 роках на економічному та суспільному рівнях дозволяє констатувати, що цей період став часом фундаментальної переоцінки двосторонніх відносин: від моделі традиційного торговельного партнерства до формування глибокого, але суперечливого стратегічного симбіозу. Рушійною силою цієї трансформації стала російська агресія, яка, зруйнувавши традиційні логістичні та енергетичні ланцюги, безальтернативно переорієнтувала українську економіку на Захід через польський «шлюз». Дослідження засвідчило, що економічна інтеграція набула ознак незворотності, однак вона супроводжується болісним процесом притирання двох конкурентних економічних моделей в межах єдиного європейського ринку.

У сфері торговельно-економічних відносин відбувся кардинальний зсув. Якщо до 2022 року динаміка визначалася планомірною імплементацією Угоди про асоціацію, то повномасштабне вторгнення перетворило Польщу на головний економічний тил України. Варшава зайняла місце ключового постачальника критичного імпорту (палива, зброї, обладнання) та основного транзитного вікна для українського експорту. Статистичні дані фіксують структурну зміну торговельного балансу на користь Польщі, яка експортує товари з високою доданою вартістю, тоді як Україна зберігає сировинний профіль. Найбільшим успіхом цього періоду стала енергетична інтеграція: приєднання України до ENTSO-E та запуск модернізованого інтерконектора «Хмельницька АЕС – Жешув» створили єдиний простір енергетичної безпеки, що дозволило Києву вистояти під час російського енергетичного терору, а Варшаві – отримати інструмент для балансування власної системи.

Водночас інфраструктурна невідповідність, зокрема різниця у ширині залізничної колії, виявилася "вузьким місцем", що стримує потенціал співпраці. Реалізація проєктів будівництва євроколії до Ужгорода та Львова, а також

модернізація пунктів пропуску, свідчить про перехід від ситуативного реагування до стратегічного планування логістики. Однак, як показала «зернова криза» та транспортна блокада кордону 2023–2025 років, фізична інтеграція випереджає регуляторну та політичну готовність. Конфлікт інтересів між польськими фермерами та перевізниками з одного боку, і лібералізованим доступом українського бізнесу до ринку ЄС з іншого, виявив структурну несумісність аграрних моделей двох країн. Це протистояння підтвердило, що економічний протекціонізм залишатиметься домінантою польської політики, незалежно від партійного забарвлення уряду.

Суспільно-гуманітарний вимір зазнав тектонічних змін, трансформувавшись із трудової міграції у феномен воєнного біженства. Польща склала іспит на солідарність, прийнявши мільйони українців і надавши їм безпрецедентні права через механізм PESEL UKR. Це призвело до глибокого демографічного переплетення: українці стали вагомим фактором польського ринку праці та внутрішнього споживання. Втім, дослідження фіксує перехід від стратегії екстреної допомоги до прагматичної «керованої інтеграції» (прив'язка соціальних виплат до освіти, нові вимоги до легалізації). Цей процес несе подвійний виклик: для Польщі – це ризик створення ізольованих спільнот у разі провалу інтеграції, а для України – загроза неповоротної втрати людського капіталу, особливо дітей та молоді, що соціалізуються в іноземному середовищі.

Найбільш тривожним висновком є констатація регресу у сфері історичної політики та суспільних настроїв. Період «романтичного братерства» 2022 року змінився фазою «втоми від солідарності» та інституціоналізації історичних претензій. Питання Волинської трагедії, яке раніше було предметом історичних дискусій, у 2024–2025 роках еволюціонувало в політичний ультиматум: Варшава офіційно пов'язала євроінтеграцію України з проведенням ексгумацій та прийняттям польського нарративу пам'яті. Це, разом із торговельними війнами, перевело міждержавний діалог у транзакційну площину, де безпекова співпраця залишається єдиним беззаперечним спільним знаменником, тоді як інші сфери стали полем жорсткого торгу.

Таким чином, на кінець 2025 року польсько-українські відносини увійшли в стадію зрілого, але складного прагматизму. Економічна та інфраструктурна взаємозалежність досягла рівня, коли розрив зв'язків є неможливим без катастрофічних наслідків для обох сторін. Проте подальший розвиток стратегічного партнерства вимагатиме від Києва та Варшави вироблення нових механізмів управління конфліктами, здатних відокремити стратегічні інтереси безпеки від неминучої економічної конкуренції та емоційного тягаря історичного минулого.

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні комплексно проаналізовано еволюцію українсько-польських відносин у 2014–2025 роках, довівши їх трансформацію з декларативного партнерства у глибокий військово-політичний альянс, скріплений спільною екзистенційною загрозою. Обґрунтовано, що ключовим драйвером зближення стала безпекова взаємозалежність, де Україна виступає щитом Європи, а Польща – незамінним стратегічним тилом та логістичним хабом. Водночас виявлено, що безпрецедентна гуманітарна та інфраструктурна інтеграція супроводжується структурними економічними конфліктами та розбіжностями в історичній політиці, які набули системного характеру. Встановлено перехід дипломатичного діалогу до фази «зрілого прагматизму», коли подальша підтримка Варшавою євроінтеграції Києва стає обумовленою захистом національних інтересів. Зроблено висновок, що попри тактичні суперечки, стратегічний союз двох держав залишається безальтернативною основою нової архітектури безпеки у Центрально-Східній Європі. В результаті дослідження досягнуто наступних результатів:

Перше завдання полягало у здійсненні теоретичного обґрунтування поняття стратегічного партнерства в контексті українсько-польських відносин. Було встановлено, що сучасна модель взаємодії Києва та Варшави є складним синтезом конструктивістських ідей та реалістичних безпекових імперативів. Фундаментальною теоретичною базою партнерства визначено доктрину Єжи Ґедройця та Юліуша Мєрошевського, яка постулювала залежність незалежності Польщі від суверенітету України. Доведено, що під впливом повномасштабної війни відбулася структурна трансформація відносин від асиметричної моделі (де Польща була ментором) до складної взаємозалежності, в якій Україна виступає донором «онтологічної безпеки» для Польщі, а Польща – стратегічним тилом для України. Такий симбіоз дозволяє кваліфікувати нинішній стан відносин як де-факто військово-політичний альянс.

Характеризуючи історичні передумови та зміну геополітичного контексту співпраці після подій 2014 року, було виявлено, що російська агресія стала каталізатором переходу від декларативного добросусідства до політики «Realpolitik». Анексія Криму та війна на Донбасі зруйнували ілюзії щодо ефективності «м'якої сили» та політики «Східного партнерства» як інструментів безпеки. Польща, усвідомивши провал спроб демократизації регіону без жорстких безпекових гарантій, змінила парадигму сприйняття України: з буферної зони вона перетворилася на передовий бастион євроатлантичної цивілізації. Цей зсув зумовив відмову Варшави від спроб діалогу з РФ та переорієнтацію на розбудову регіональних безпекових форматів (як-от «Люблінський трикутник») за активної участі Києва.

Третє завдання передбачало аналіз політико-дипломатичного діалогу та ролі Польщі у підтримці євроінтеграційних прагнень України. Можемо ствердно говорити, що польська дипломатія відіграла вирішальну роль у мобілізації Заходу в перші місяці повномасштабного вторгнення 2022 року, ставши головним лобістом надання Україні статусу кандидата в члени ЄС та постачання важкого озброєння. Втім, аналіз динаміки 2023–2025 років засвідчив еволюцію діалогу від безумовної «романтичної солідарності» до жорсткого прагматизму. Польща перейшла до транзакційної моделі дипломатії, де подальша підтримка євроінтеграції України ставиться в пряму залежність від захисту польських економічних інтересів та вирішення історичних суперечок.

В рамках дослідження розвитку військово-технічного співробітництва та взаємодії у сфері безпеки було констатовано формування єдиного оборонного простору. Виявлено, що створення ЛитПолУкрбриг у період до 2022 року стало критично важливою інвестицією в інтероперабельність, що дозволило українським штабам швидко адаптуватися до стандартів НАТО. Роль Польщі трансформувалася у функцію головного логістичного хабу Альянсу (NSATU, POLLOGHUB), без якого стійка оборона України була б неможливою. Підписання безпекової угоди 2024 року, започаткування «Українського легіону»

та інтеграція промислових комплексів свідчать про перехід до довгострокового оборонного планування, розрахованого на війну на виснаження.

Визначаючи особливості торговельно-економічних відносин, енергетичної співпраці та інфраструктурних проектів, було з'ясовано, що війна безальтернативно переорієнтувала українську економіку на Захід через польський кордон. Польща закріпила статус головного торговельного партнера та енергетичного гаранта України (завдяки модернізації інтерконектора «Хмельницька АЕС – Жешув»). Однак стрімка лібералізація торгівлі викрила структурну несумісність аграрних моделей двох країн, що призвело до масштабних криз (зернова криза, блокада кордону). Це підтвердило тезу про те, що економічна інтеграція супроводжується гострою конкуренцією, яка вимагає нових регуляторних механізмів.

Шосте завдання полягало у розкритті змісту гуманітарного співробітництва та феномену міграції. Було зазначено, що надання українцям статусу PESEL UKR та доступу до ринку праці призвело до безпрецедентного демографічного та економічного переплетення двох націй. Українські біженці стали вагомим фактором росту ВВП Польщі, заповнюючи дефіцит на ринку праці. Водночас зафіксовано перехід польської політики від екстреної допомоги до «керованої інтеграції», що супроводжується вимогами обов'язкового навчання дітей у польських школах. Це створює для України ризик неповоротної втрати людського капіталу в довгостроковій перспективі.

Сьоме завдання полягало у виявленні ключових проблемних питань двосторонніх відносин. Було виявлено, що сфера історичної пам'яті (зокрема оцінка Волинської трагедії) та економічна конкуренція в агросекторі є не ситуативними, а системними подразниками. Польща успішно інституціоналізувала історичні претензії, перетворивши вимогу ексгумацій жертв Волині на політичну передумову вступу України до ЄС. Можемо констатувати, що на поточному етапі відносини набули характеру «зрілого реалізму»: стратегічний безпековий союз залишається непорушним через спільну екзистенційну загрозу, проте в інших сферах домінує жорстка

конкуренція та захист національних інтересів, що періодично призводить до політичних криз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Czechowska L. Theoretical Definition of Strategic Partnership in International Relations Theory – 2013. – No. 2 (4). – P. 88–106. – URL: <https://apcz.umk.pl/CJPS/article/view/CJPS.2013.005>. – Дата звернення: 10.09.2025.
2. Giedroyc Doctrine [Електронний ресурс] // Wikipedia. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Giedroyc_Doctrine. – Дата звернення: 05.08.2025.
3. Wolczuk R. Poland's Relations with Ukraine: A Challenging Strategic Partnership [Електронний ресурс] / R. Wolczuk // Poland's Foreign Policy: Continuity and Change / ed. by A. Wallace, N. Frazer. – London : Palgrave Macmillan, 2018. – URL: <https://www.palgrave.com>. – Дата звернення: 12.11.2025.
4. Gajauskaitė I. Strategic Partnerships in Foreign Policy: Algorithmic Model of Analysis [Електронний ресурс] / I. Gajauskaitė // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 29. – P. 11–32. – URL: <https://sciendo.com/article/10.2478/lfpr-2013-0001>. – Дата звернення: 20.10.2025.
5. Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland (Warsaw, 8 July 2024) [Електронний ресурс] // President of Ukraine : official website. – 2024. – URL: <https://www.president.gov.ua/en/news>. – Дата звернення: 14.09.2025.
6. Treaty between the Republic of Poland and Ukraine on Good Neighbourliness, Friendly Relations and Cooperation (1992) [Електронний ресурс] // Verkhovna Rada of Ukraine. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172. – Дата звернення: 02.08.2025.
7. Fomina J. Rooted in Identity, Aimed at Security: Polish Politics towards Ukraine and its Ontological Security Foundation [Електронний ресурс] / J. Fomina // East European Politics and Societies. – 2021. – Vol. 35, Iss. 3. – URL: <https://journals.sagepub.com>. – Дата звернення: 15.10.2025.

8. Lublin Triangle Joint Declarations (2023-2024) [Электронный ресурс] // Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. – URL: <https://mfa.gov.ua/en/lublin-triangle>. – Дата звернення: 29.08.2025.
9. Ukraine-Poland Trade Statistics 2023-2024 [Электронный ресурс] // ОЕС World. – URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ukr/partner/pol>. – Дата звернення: 11.11.2025.
10. Analysis of the impact of refugees from Ukraine on the economy of Poland [Электронный ресурс] // UNHCR ; Deloitte. – 2024. – URL: <https://www2.deloitte.com/pl>. – Дата звернення: 09.09.2025.
11. Increasingly important partner. Poland's exports to and investments in Ukraine [Электронный ресурс] // OSW Centre for Eastern Studies. – URL: <https://www.osw.waw.pl>. – Дата звернення: 18.08.2025.
12. Ukraine Country Profile [Электронный ресурс] // World Nuclear Association. – URL: <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-t-z/ukraine.aspx>. – Дата звернення: 30.10.2025.
13. Rzeszów–Khmelnyskyi powerline status reports [Электронный ресурс] // Ukrenergo. – URL: <https://ua.energy>. – Дата звернення: 22.09.2025.
14. Poland hails breakthrough with Ukraine over second world war Volhynia atrocity [Электронный ресурс] // The Guardian. – 2025. – URL: <https://www.theguardian.com/world/poland>. – Дата звернення: 13.11.2025.
15. Ukraine, Poland Volhynia Exhumations [Электронный ресурс] // Radio Free Europe. – 2025. – URL: <https://www.rferl.org>. – Дата звернення: 04.10.2025.
16. Ukraine permits Poland to conduct Volhynia massacre searches [Электронный ресурс] // TVP World. – URL: <https://tvpworld.com>. – Дата звернення: 08.11.2025.
17. What economic benefits Poland derives from trade with Ukraine [Электронный ресурс] // GMK Center. – URL: <https://gmk.center>. – Дата звернення: 07.09.2025.

18. Fracturing Solidarity: The Grain Trade Dispute between Ukraine and the European Union [Електронний ресурс] // CSIS. – URL: <https://www.csis.org/analysis>. – Дата звернення: 01.11.2025.
19. Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland. President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009> (дата звернення: 02.11.2025).
20. Awash with defense cash, Poland rolls out red carpet for US tech firms. Defense News. 2025. URL: <https://www.defensenews.com/global/europe/2025/12/01/awash-with-defense-cash-poland-rolls-out-red-carpet-for-us-tech-firms/> (дата звернення: 29.11.2025).
21. Buras P. War, business, and politics: Poland's support for Ukraine amid agricultural protests. European Council on Foreign Relations (ECFR). URL: <https://ecfr.eu/article/war-business-and-politics-polands-support-for-ukraine-amid-agricultural-protests/> (дата звернення: 10.10.2025).
22. Cluster, open up! Ukraine's opportunities and risks on the road to the EU. OSW Commentary. 2025. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2025-04-10/cluster-open-ukraines-opportunities-and-risks-road-to-eu> (дата звернення: 20.10.2025).
23. Different Choices, Divergent Paths: Poland and Ukraine. The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). URL: <https://wiiw.ac.at/different-choices-divergent-paths-poland-and-ukraine-dlp-6419.pdf> (дата звернення: 05.11.2025).
24. Eight Decades After Volhynia Bloodshed, Ukrainians Search Polish Soil For Remains Of The Dead. Radio Free Europe / Radio Liberty. 2025. URL: <https://www.rferl.org/a/ukraine-poland-volhynia-exhumations-war-upn/33546162.html> (дата звернення: 12.11.2025).
25. EU and Poland clash over resolving Polish truckers' blockade of Ukraine border. Notes From Poland. 2023. URL: <https://notesfrompoland.com/2023/12/05/eu->

[and-poland-clash-over-resolving-polish-truckers-blockade-of-ukraine-border/](#) (дата звернення: 18.10.2025).

26. EU to fund new standard-gauge rail line linking Ukraine and Poland. Notes From Poland. 2025. URL: <https://notesfrompoland.com/2025/11/13/eu-to-fund-new-standard-gauge-rail-line-linking-ukraine-and-poland-4/> (дата звернення: 25.11.2025).

27. Fracturing Solidarity: The Grain Trade Dispute between Ukraine and the European Union. Center for Strategic and International Studies (CSIS). URL: <https://www.csis.org/analysis/fracturing-solidarity-grain-trade-dispute-between-ukraine-and-european-union> (дата звернення: 08.10.2025).

28. Gajauskaitė I. Strategic Partnerships in Foreign Policy: Comparative Analysis of Polish-Ukrainian and Lithuanian-Ukrainian Relations. Lithuanian Annual Strategic Review. 2013. Vol. 11. URL: <https://journals.lka.lt/journal/lasr/article/95/file/pdf> (дата звернення: 01.11.2025).

29. Giedroyc Doctrine. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Giedroyc_Doctrine (дата звернення: 14.11.2025).

30. Increasing important partner. Poland's exports to and investments in Ukraine. OSW Commentary. 2024. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-08-05/increasingly-important-partner-polands-exports-to-and> (дата звернення: 19.11.2025).

31. Joint declaration of President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu, President of Lithuania Gitanas Nausėda and President of Poland Andrzej Duda following the Second Summit of the Lublin Triangle. President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-80321> (дата звернення: 10.11.2025).

32. KUKÉ and MIGA insure Polish investment in Ukraine. KUKÉ. URL: <https://kuke.com.pl/en/news-and-insights/kuke-and-miga-insure-polish-investment-in-ukraine> (дата звернення: 22.10.2025).

33. NATO Downs Russian Drones over Poland. Arms Control Association. 2025. URL: <https://www.armscontrol.org/act/2025-10/news/nato-downs-russian-drones-over-poland> (дата звернення: 30.11.2025).

34. ORLEN to supply US gas to Ukraine. Agreement signed for 2026 deliveries. ORLEN. 2025. URL: <https://www.orklen.pl/en/about-the-company/media/press-releases/current/2025/November-2025/orklen-to-supply-us-gas-to-ukraine-agreement-signed-for-2026-deliveries> (дата звернення: 26.11.2025).

35. Poland hails breakthrough with Ukraine over second world war Volhynia atrocity. The Guardian. 2025. URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/jan/16/poland-hails-breakthrough-with-ukraine-over-second-world-war-volhynia-atrocity> (дата звернення: 05.10.2025).

36. Poland's Relations with Ukraine: A Challenging 'Strategic Partnership'. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/229598650_Poland's_Relations_with_Ukraine_A_Challenging_'Strategic_Partnership' (дата звернення: 17.10.2025).

37. Polish-Ukrainian Security Agreement. The Chancellery of the Prime Minister of Poland. URL: <https://www.gov.pl/web/primeminister/polish-ukrainian-security-agreement> (дата звернення: 15.10.2025).

38. Rooted in identity, aimed at security: Polish politics towards Ukraine and its ontological security foundation. European Journal of International Security. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-international-security> (дата звернення: 21.10.2025).

39. Rzeszów–Khmelnyskyi powerline. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Rzesz%C3%B3w%E2%80%93Khmelnyskyi_powerline (дата звернення: 09.11.2025).

40. Study finds positive impact of refugees on Poland's economy. UNHCR. URL: <https://www.unhcr.org/europe/news/news/study-finds-positive-impact-refugees-poland-s-economy> (дата звернення: 03.11.2025).

41. Poland–Ukraine relations - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Poland%E2%80%93Ukraine_relations

42. Lublin Triangle - 4liberty.eu, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://4liberty.eu/lublin-triangle/>
43. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine - Joint statement of the Ministers of Foreign Affairs of Lublin Triangle, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://mfa.gov.ua/en/news/spilna-zayava-ministriv-zakordonnih-sprav-lyublinskogo-trikutnika>
44. 1 JOINT DECLARATION by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu, President of Poland Andrzej Duda and President of Lithuania Gita Nausėdaitė, доступ отримано грудня 9, 2025, https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2023/1/11/2225745e4c8bd88fcb3bfc4ff9d75673/Joint%20Declaration.pdf
45. Joint declaration of President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu, President of Lithuania Gitanas Nausėda and President of Poland Andrzej Duda following the Second Summit of the Lublin Triangle – Official website of the President of Ukraine, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-80321>
46. Accession of Ukraine to the European Union - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Accession_of_Ukraine_to_the_European_Union
47. Ukraine - Enlargement and Eastern Neighbourhood - European Commission, доступ отримано грудня 9, 2025, https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/ukraine_en
48. EU Enlargement and Reform (II): The Troubled Polish-Ukrainian Partnership. A View from Warsaw | Internationale Politik Quarterly, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://ip-quarterly.com/en/eu-enlargement-and-reform-ii-troubled-polish-ukrainian-partnership-view-warsaw>
49. List of serving heads of state and government that have visited Ukraine during the Russian invasion of Ukraine - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025,

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_serving_heads_of_state_and_government_that_have_visited_Ukraine_during_the_Russian_invasion_of_Ukraine

50. Ukraine and Poland Have Signed a Security Agreement: the Document Enables the Interception of Russian Missiles and Drones, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-polsha-uklali-bezpekovu-ugodu-dokument-peredbach-92013>

51. Norway, Germany and Poland announce USD 500 million in funding for PURL support package for Ukraine - regjeringen.no, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norway-germany-and-poland-announce-usd-500-million-in-funding-for-purl-support-package-for-ukraine/id3141835/>

52. A historical timeline of post-independence Ukraine | PBS News, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.pbs.org/newshour/world/a-historical-timeline-of-post-independence-ukraine>

53. Poland–Ukraine border crisis - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Poland%E2%80%93Ukraine_border_crisis

54. EU and Poland clash over resolving Polish truckers' blockade of Ukraine border, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://notesfrompoland.com/2023/12/05/eu-and-poland-clash-over-resolving-polish-truckers-blockade-of-ukraine-border/>

55. Polish-Ukrainian Security Agreement - The Chancellery of the Prime Minister - Gov.pl, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.gov.pl/web/primeminister/polish-ukrainian-security-agreement>

56. Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009>

57. Polish presidential election. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2025_Polish_presidential_election (дата звернення: 14.11.2025).

58. A historical timeline of post-independence Ukraine. PBS News. URL: <https://www.pbs.org/newshour/world/a-historical-timeline-of-post-independence-ukraine> (дата звернення: 05.10.2025).

59. Applications to Ukrainian Legion in Poland exceed one thousand. Euromaidan Press. 2024. URL: <https://euromaidanpress.com/2024/12/22/applications-to-ukrainian-legion-in-poland-exceed-one-thousand/> (дата звернення: 22.11.2025).

60. Cluster, open up! Ukraine's opportunities and risks on the road to the EU. OSW Commentary. 2025. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2025-04-10/cluster-open-ukraines-opportunities-and-risks-road-to-eu> (дата звернення: 18.10.2025).

61. Enlargement – Ukraine, Moldova and Georgia. EU NEIGHBOURS east. URL: <https://euneighbourseast.eu/enlargement/> (дата звернення: 09.11.2025).

62. EU and Poland clash over resolving Polish truckers' blockade of Ukraine border. Notes From Poland. 2023. URL: <https://notesfrompoland.com/2023/12/05/eu-and-poland-clash-over-resolving-polish-truckers-blockade-of-ukraine-border/> (дата звернення: 02.10.2025).

63. EU Enlargement and Reform (II): The Troubled Polish-Ukrainian Partnership. A View from Warsaw. Internationale Politik Quarterly. URL: <https://ip-quarterly.com/en/eu-enlargement-and-reform-ii-troubled-polish-ukrainian-partnership-view-warsaw> (дата звернення: 29.10.2025).

64. “I am against Ukraine's EU entry,” says Polish president-elect in first foreign interview. Notes From Poland. 2025. URL: <https://notesfrompoland.com/2025/06/09/i-am-against-ukraines-eu-entry-says-polish-president-elect-in-first-foreign-interview/> (дата звернення: 08.11.2025).

65. Ukraine, Poland, Lithuania, U.S. to hold joint military exercises in late July - Ukrinform, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.ukrinform.net/rubric-defense/3275527-ukraine-poland-lithuania-us-to-hold-joint-military-exercises-in-late-july.html>

66. HISTORY - litpolukrbrig, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://litpolukrbrig.wp.mil.pl/en/tradition/history/>

67. For the First Time, Ukraine Will Host Ukrainian-Polish-Lithuanian Exercise 'Three Swords', доступ отримано грудня 9, 2025, <https://gur.gov.ua/en/content/ukraina-vpershe-pryimatyme-ukrainskopolskolytovski-navchannia-try-mechi>

68. Ukraine, Poland, Lithuania and US to participate in exercise Three Swords, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.army-technology.com/news/ukraine-poland-lithuania-and-us-to-participate-in-exercise-three-swords/>

69. Lithuania, Poland and Ukraine practice for emergencies - Militär Aktuell, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://militaeraktuell.at/en/lithuania-poland-and-ukraine-practice-for-emergencies/>

70. Rapid Trident - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Rapid_Trident

71. Exercise Rapid Trident 2018 enables relationships to cross borders | Article - Army.mil, доступ отримано грудня 9, 2025, https://www.army.mil/article/211128/exercise_rapid_trident_2018_enables_relationships_to_cross_borders

72. NEE_3-4_2017_final.pdf - New Eastern Europe, доступ отримано грудня 9, 2025, https://neweasterneurope.eu/wp-content/uploads/2015/03/NEE_3-4_2017_final.pdf

73. the grand hetman kostiantyn ostrogski lithuanian-polish-ukrainian brigade - litpolukrbrig, доступ отримано грудня 9, 2025, https://litpolukrbrig.wp.mil.pl/u/INFORMATION_BOOKLET.pdf

74. Polish company WB Group launches FlyEye unmanned aerial system production in Ukraine, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://defence-industry.eu/polish-company-wb-group-launches-flyeye-unmanned-aerial-system-production-in-ukraine/>

75. Ukraine Receives Large Batch of T-72 Tanks From Poland: How is Warsaw Sustaining Deliveries? - Military Watch Magazine, доступ отримано грудня

9, 2025, <https://militarywatchmagazine.com/article/ukraine-receives-large-batch-t72-tanks-poland>

76. Poland sends new batch of modernized T-72 tanks to Ukraine amid continued fighting, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.armyrecognition.com/focus-analysis-conflicts/army/conflicts-in-the-world/russia-ukraine-war-2022/poland-sends-new-batch-of-modernized-t-72-tanks-to-ukraine-amid-continued-fighting>

77. Poland delivers batch of PT-91 Twardy tanks to Ukraine - Ukrinform, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3536351-poland-delivers-batch-of-pt91-twardy-tanks-to-ukraine.html>

78. What Has Europe Donated To Ukraine? - 24/7 Wall St., доступ отримано грудня 9, 2025, <https://247wallst.com/military/2024/06/30/what-has-europe-donated-to-ukraine/>

79. Not only Leopards: Poland ready to send 60 modernized Soviet-era tanks to Ukraine, Polish PM says - Euromaidan Press, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://euromaidanpress.com/2023/01/27/not-only-leopards-poland-ready-to-send-60-modernized-soviet-era-tanks-to-ukraine-polish-pm-says/>

80. Polish Leopard 2 tanks arrive in Ukraine as Sweden announces more to come, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://breakingdefense.com/2023/02/polish-leopard-2-tanks-arrive-in-ukraine-as-sweden-announces-more-to-come/>

81. Poland to transfer first Leopard tanks to Ukraine today on first anniversary of Russian invasion, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://notesfrompoland.com/2023/02/24/poland-to-transfer-first-leopard-tanks-to-ukraine-today-on-first-anniversary-of-russian-invasion/>

82. First Leopard 2 Tanks Arrive In Ukraine - The War Zone, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://www.twz.com/first-leopard-2-tanks-arrive-in-ukraine>

83. AHS Krab - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/AHS_Krab

84. Third Delivery of AHS Krab to Poland This Year - MILMAG, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://milmag.pl/en/third-delivery-of-ahs-krab-to-poland-this-year/>

85. List of equipment of the Polish Land Forces - Wikipedia, доступ отримано грудня 9, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_equipment_of_the_Polish_Land_Forces

86. Media: Poland sold almost 300 armoured vehicles to Ukraine - Caliber.Az, доступ отримано грудня 9, 2025, <https://caliber.az/en/post/media-poland-sold-almost-300-armoured-vehicles-to-ukraine>

87. List of serving heads of state and government that have visited Ukraine during the Russian invasion of Ukraine. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_serving_heads_of_state_and_government_that_have_visited_Ukraine_during_the_Russian_invasion_of_Ukraine (дата звернення: 12.10.2025).

88. Norway, Germany and Poland announce USD 500 million in funding for PURL support package for Ukraine. Government.no. URL: <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norway-germany-and-poland-announce-usd-500-million-in-funding-for-purl-support-package-for-ukraine/id3141835/> (дата звернення: 25.11.2025).

89. Poland's president vetoes legislation to prolong benefits for Ukrainian refugees. The Guardian. 2025. URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/aug/25/polands-president-vetoes-legislation-to-prolong-benefits-for-ukrainian-refugees> (дата звернення: 07.11.2025).

90. Polish truckers launch border blockade with Ukraine, slowing cargo traffic. VisaHQ. 2025. URL: <https://www.visahq.com/news/2025-11-06/pl/polish-truckers-launch-border-blockade-with-ukraine-slowing-cargo-traffic/> (дата звернення: 15.11.2025).

91. Summary of the parliamentary dimension of the Polish presidency in the Council of the European Union. Parleu2025.pl. URL: <https://parleu2025.pl/en/news/1-july/> (дата звернення: 19.11.2025).

92. The second group of volunteers from the Ukrainian Legion has signed contracts and commenced training in Poland. Ministry of Defence of Ukraine. URL: [https://mod.gov.ua/en/news/the-second-group-of-volunteers-from-the-ukrainian-
legion-has-signed-contracts-and-commenced-training-in-poland](https://mod.gov.ua/en/news/the-second-group-of-volunteers-from-the-ukrainian-
legion-has-signed-contracts-and-commenced-training-in-poland) (дата звернення: 21.11.2025).

93. Ukraine – Enlargement and Eastern Neighbourhood. European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/ukraine_en (дата звернення: 03.11.2025).

94. What economic benefits Poland derives from trade with Ukraine – Posts - GMK Center, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://gmk.center/en/posts/what-economic-benefits-poland-derives-from-trade-with-ukraine/>

95. Ukraine's trade turnover in 1H2025 amounted to \$58.3 billion - GMK Center, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://gmk.center/en/news/ukraine-s-trade-turnover-in-1n2025-amounted-to-58-3-billion/>

96. Ukraine and Poland Have Signed a Security Agreement: the Document Enables the Interception of Russian Missiles and Drones, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-polsha-uklali-bezpekovu-ugodu-dokument-peredbach-92013>

97. Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009>

98. Poland (POL) and Ukraine (UKR) Trade | The Observatory of Economic Complexity, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://оес.world/en/profile/bilateral-country/pol/partner/ukr>

99. An increasingly important partner. Poland's exports to and investment in Ukraine, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-08-05/increasingly-important-partner-polands-exports-to-and>

100. Ukraine Exports to Poland - 2025 Data 2026 Forecast 1996-2024 Historical, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/poland>

101. Ukraine (UKR) and Poland (POL) Trade | The Observatory of Economic Complexity, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ukr/partner/pol>

102. EU-Ukraine Solidarity Lanes - European Commission, доступ отримано грудня 10, 2025, https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en

103. Solidarity Lanes: Latest figures – December 2024 - Mobility and Transport, доступ отримано грудня 10, 2025, https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/solidarity-lanes-latest-figures-december-2024-2025-01-21_en

104. Competition from Ukraine is a pressing problem for the Polish transport industry, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://silesianlogistics.pl/en/blog-en/competition-from-ukraine-is-a-pressing-problem-for-the-polish-transport-industry%EF%BF%BC/>

105. Polish freight carriers block Ukraine border crossing, demanding reinstatement of permit scheme | Notes From Poland, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://notesfrompoland.com/2023/05/08/polish-freight-carriers-block-ukraine-border-crossing-demanding-reinstatement-of-permit-scheme/>

106. Warsaw, Kyiv make breakthrough on Ukrainian grain transit - Euractiv, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.euractiv.com/news/warsaw-kyiv-make-breakthrough-on-ukrainian-grain-transit/>

107. EU and Ukraine reach agreement in principle on modernised agricultural trade as tariffs are reinstated - Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropa, доступ отримано грудня 10, 2025, https://www.balcanicaucaso.org/en/cp_article/eu-and-ukraine-reach-agreement-in-principle-on-modernised-agricultural-trade-as-tariffs-are-reinstated/

108. Unequal competition. The consequences of the liberalisation of EU–Ukraine road carriage for Central Europe - Ośrodek Studiów Wschodnich, доступ

отримано грудня 10, 2025, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-04-04/unequal-competition-consequences-liberalisation-eu-ukraine>

109. EU and Ukraine extend road transport agreement until 31 March 2027, доступ отримано грудня 10, 2025, https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/eu-and-ukraine-extend-road-transport-agreement-until-31-march-2027-2025-09-25_en

110. Rzeszów–Khmelnitskyi powerline - Wikipedia, доступ отримано грудня 10, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Rzesz%C3%B3w%E2%80%93Khmelnitskyi_powerline

111. Ukraine exporting electricity to Poland via Khmelnytsky NPP-Rzeszow power line - Interfax, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://interfax.com/newsroom/top-stories/90500/>

112. In November, Ukraine recorded the highest electricity imports of the year - DiXi Group, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://dixigroup.org/en/in-november-ukraine-recorded-the-highest-electricity-imports-of-the-year/>

113. Rzeszów-Chmielnicka interconnection (archives) - PSE eng, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.pse.pl/web/pse-eng/cross-border-electricity-exchange/auction-office/rzeszow-chmielnicka-interconnection>

114. Innovative Grid Technologies for Ukraine Next Winter and Beyond: Four Challenges, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://greendealukraina.org/assets/images/reports/gdu-technologies-for-ua-grid.pdf>

115. Ukraine - European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, доступ отримано грудня 10, 2025, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en

116. Ukraina - Polska pomoc - Portal Gov.pl, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/ukraina3>

117. Program Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 - Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, доступ отримано грудня 10, 2025,

<https://www.lubelskie.pl/fundusze-europejskie/program-polska-bialorus-ukraina-2014-2020/>

118. Program Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 - zatwierdzone projekty podkarpackie - O EWT, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://ewt.podkarpackie.pl/programy-transgraniczne-2014-2020/polska-bialorus-ukraina/projekty-zatwierdzone/507-program-polska-bialorus-ukraina-2014-2020-podsumowanie-realizacji>

119. Sukcesy programu Polska-Białoruś-Ukraina na Lubelszczyźnie - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej - Portal Gov.pl, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/sukcesy-programu-polska-bialorus-ukraina-na-lubelszczyznie>

120. Wpływ napływu migrantów z Ukrainy na polską gospodarkę ..., доступ отримано грудня 10, 2025, https://www.bgk.pl/files/public/Raporty/20250310_Wp%C5%82yw_imigrant%C3%B3w_z_Ukrainy_na_polsk%C4%85_gospodark%C4%99_FINAL.pdf

121. Polskie wsparcie dla ukraińskiego środowiska akademickiego po rosyjskiej pełnoskalowej inwazji na Ukrainę - PISM, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.pism.pl/webroot/upload/files/Raport/Ekspertyza%20PISM%20Polskie%20wsparcie%20dla%20ukrai%C5%84skiego%20srodowiska%20akademickiego.pdf>

122. Monitoring Sytuacji Uchodźców z Ukrainy w Polsce Raport, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.rescue.org/sites/default/files/2024-06/IRC%20Q1%20PM%20Report%20PL.pdf>

123. wpływ uchodźców ukraińskich - na gospodarkę polski, доступ отримано грудня 10, 2025, https://porp.pl/uploads/original/072024/15/239eb9f519_Wplyw-uchodzcow-ukrainskich-na-gospodarke-Polski.pdf

124. Jasionka punktem ewakuacyjnym ukraińskich pacjentów - Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie - Portal Gov.pl, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.gov.pl/web/uw-podkarpacki/jasionka-punktem-ewakuacyjnym-ukrainskich-pacjentow>

125. EU opens new rescue energy hub in Poland, доступ отримано грудня 10, 2025, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/eu-opens-new-resceu-energy-hub-poland-2023-01-26_en

126. Jasionka traci tymczasowo status kluczowego hubu pomocowego na rzecz Świdnika – Rusłany już lądują w Lublinie - Rzeszów Info, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.rzeszow-info.pl/artykul/9969,jasionka-traci-tymczasowo-status-kluczowego-hubu-pomocowego-na-rzecz-swidnika-ruslany-juz-laduja-w-lublinie>

127. Polacy o pomocy uchodźcom z Ukrainy i dalszych losach wojny - Komunikat CBOS, доступ отримано грудня 10, 2025, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2025/K_096_25.PDF

128. In the spiral of misperceptions. Polish-Ukrainian relations with the backdrop of Russian invasion - New Eastern Europe, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://neweasterneurope.eu/2024/12/04/in-the-spiral-of-misperceptions-polish-ukrainian-relations-with-the-backdrop-of-russian-invasion/>

129. Kosiniak-Kamysz w Krakowie: Zgoda Ukrainy na ekshumację ofiar rzezi wołyńskiej to również zasługa PSL - Radio Kraków, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.radiokrakow.pl/aktualnosci/krakow/kosiniak-kamysz-w-krakowie-zgoda-ukrainy-na-ekshumacje-ofiar-rzezi-wozynskiej-to-rowniez-zasluga-psl/>

130. Ukraina łączy się w żałobie. Oświadczenie MSZ w Kijowie przed rocznicą zbrodni wołyńskiej - Belsat, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://pl.belsat.eu/87771957/ukraina-laczy-sie-w-zalobie-oswiadczenie-msz-w-kijowie-przed-rocznica-zbrodni-wozynskiej>

131. Kryzys zbożowy. Kolejna branża w strachu. "Skąd rząd wziął ten pomysł?" - Polska Rolna, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://polskarolna.pl/kryzys-zbozowy-kolejna-branza-w-strachu-skad-rzad-wzial-ten-pomysl,2,2,153,2,29486.html>

132. MONITORING KONFLIKTÓW SPOŁECZNYCH - LUTY 2024 - Gov.pl, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.gov.pl/attachment/39c10518-e3aa-499d-95dd-f57432757b18>

133. Protesty rolników w Unii Europejskiej w 2024 roku – Wikipedia, wolna encyklopedia, доступ отримано грудня 10, 2025, https://pl.wikipedia.org/wiki/Protesty_rolnik%C3%B3w_w_Unii_Europejskiej_w_2024_roku

134. Kolejka to narzędzie polityczne. Polscy przewoźnicy narzekają, że Ukraina blokuje ich na granicy - BELTA, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://pol.belta.by/society/view/kolejka-to-narzedzie-polityczne-polscy-przewoznicy-narzekaja-ze-ukraina-blokuje-ich-na-granicy-20667-2025/>

135. Monitoring Sytuacji Uchodźców z Ukrainy w Polsce Raport, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.rescue.org/sites/default/files/2024-06/IRC%20Q1%20PM%20Report%20PL.pdf>

136. Porozumienie między Polską a Ukrainą. Pula zezwoleń na przewozy w 2021 r. ustalona, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://trans.info/pl/kontyngent-zezwolen-transportowych-polska-ukraina-na-2021-r-ustalony-210179>

137. Umowa między UE a Ukrainą w sprawie transportu drogowego towarów - EUR-Lex, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/PL/legal-content/summary/eu-ukraine-agreement-on-the-carriage-of-freight-by-road.html>

138. Ukraine and EU extend 'transport visa-free regime' until March 2027 - Ukrinform, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/4040467-ukraine-and-eu-extend-transport-visafree-regime-until-march-2027.html>

139. Polscy przewoźnicy zawieszają protesty przed drogowymi przejściami granicznymi z Ukrainą - Główny Inspektorat Transportu Drogowego - Portal Gov.pl, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://www.gov.pl/web/gitd/polscy-przewoznicy-zawieszaja-protesty-przed-drogowymi-przejsciami-granicznymi-z-ukraina2>

140. Protest na granicy z Ukrainą zawieszony. Podpisano porozumienie - Interia Wydarzenia, доступ отримано грудня 10, 2025, <https://wydarzenia.interia.pl/kraj/news-protest-na-granicy-z-ukraina-zawieszony-podpisano-porozumien,nId,7272816>

ДОДАТКИ

Додаток А. Торгово-економічні показники між Польщею та Україною

Економічний Симбіоз: Україна & Польща

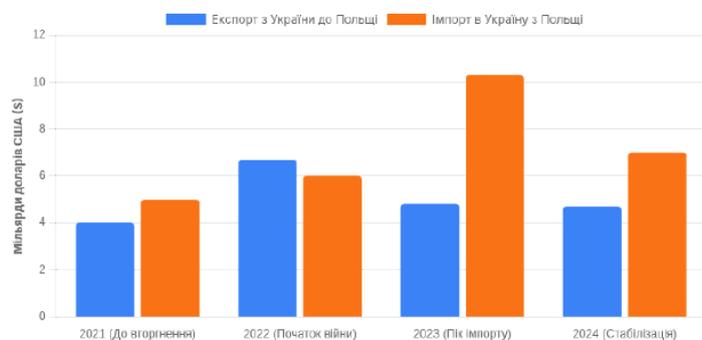
Візуалізація трансформації відносин з 2014 по 2025 рік: від сусідства до стратегічної економічної взаємозалежності та логістичної безальтернативності.

Геополітична Трансформація

Повномасштабне вторгнення 2022 року радикально змінило економічну мапу. Польща перетворилася з торговельного партнера на **головний логістичний хаб** та «тилову базу» української економіки. В той час як український експорт залишається сировинним, імпорט з Польщі став критично важливим для виживання держави (паливо, зброя, обладнання).

Динаміка Товарообігу (2021–2024)

Вибухове зростання імпорту в 2023 році та стабілізація дефіциту. (млрд \$)

Ключовий інсайт: У 2023 році польський експорт в Україну сягнув історичного максимуму (\$10.3 млрд), майже втричі перевищивши показники 2021 року, через критичну потребу України в паливі та оборонних товарах.

ПІК ІМПОРТУ З ПОЛЬЩІ (2023)

\$10.3

Мільярда

Історичний максимум

ПОЛЬСЬКІ ІНВЕСТИЦІЇ

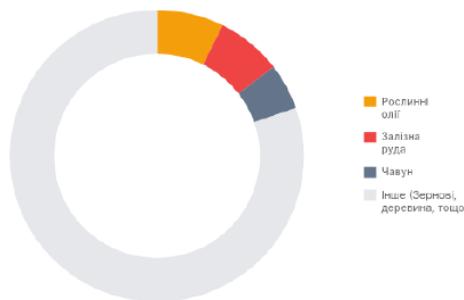
\$780

Мільйонів

10-те місце серед інвесторів

Структура Експорту України

Домінування сировини та агропродукції

Основні позиції: Олії, Руда, Чавун, Зернові.

Структура Імпорту з Польщі

Товари з високою доданою вартістю

Енергосіті
Нафтопродукти (ORLEN), Паливо

Оборонний Комплекс
Зброя, Амуніція, Техніка

Машинобудування
Промислове обладнання, Автомобілі

Хімічна Промисловість
Добрива, Побутова хімія

Логістичний Хаб Європи

170 млн

ТОНН ВАНТАЖІВ

Вивезено через «Шляхи солідарності» станом на кінець 2024

~3500

ВАНТАЖІВОК / ДОБУ

Пікове навантаження на пункти пропуску під час кризи

60%

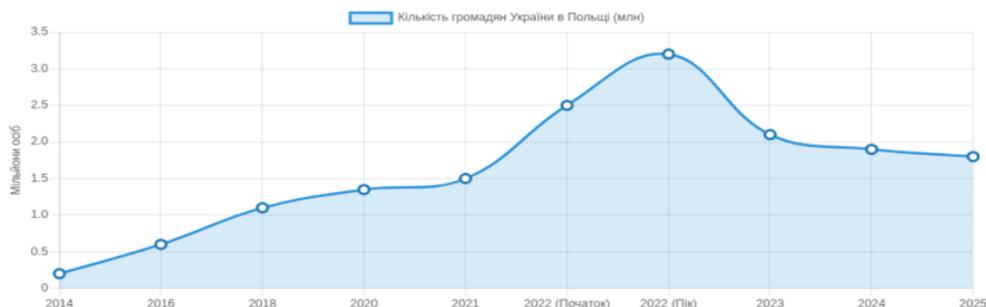
НЕАГРАРНОГО ЕКСПОРТУ

Проходить транзитом через територію Польщі

Джерело: сформовано автором

Додаток Б. Міграційні особливості у відносинах між Польщею та Україною

1. Еволюція міграційних потоків (2014–2025)

Опис: Графік демонструє перехід від поступового зростання трудової міграції (2014–2021) до вибухового зростання через війну у 2022 році (пік у 3.2 млн осіб). У 2024–2025 роках спостерігається стабілізація на рівні близько 1.8 млн осіб, що свідчить про перехід частини біженців у статус постійних резидентів або подальшу міграцію на Захід.

2. Демографічний портрет біженців (2025)

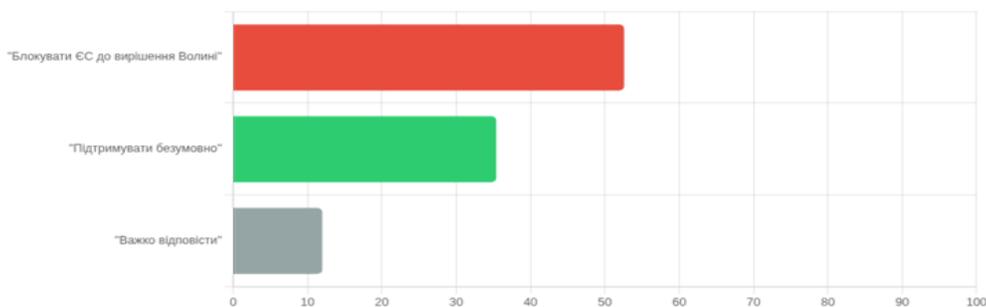
Опис: На відміну від довоєнної трудової міграції (де переважали чоловіки-будівельники), станом на 2025 рік ядром української спільноти залишаються жінки (42%) та діти (39%). Це створює навантаження на соціальну та освітню сфери Польщі.

3. Економічний ефект: Внесок українців у ВВП Польщі

Опис: Українці трансформувалися зі споживачів допомоги на активних учасників економіки. У 2024–2025 роках їхній внесок у зростання ВВП Польщі оцінюється у 2.3–2.5%, компенсуючи дефіцит на ринку праці.

4. "Втома від солідарності" та історична пам'ять (2024-2025)

Опис: Соціологія відображає зростання напруги. Більшість поляків (52.6%) підтримують жорстку позицію уряду щодо блокування вступу України до ЄС до вирішення питання Волинської трагедії (ексгумацій).